

Faderskab i dansk ret og debat

En retssociologisk undersøgelse af faderskab og juridisk abort

Fatherhood in Danish law and debate

Understanding fatherhood and paper abortion in a legal
sociological perspective

af

METTE SCHØLER LADEFOGED

Afhandlingens overordnede formål er at afdække, hvordan diskursive opfattelser i danske medier søger at påvirke de hensyn, der ligger bag retsudviklingen på faderskabsområdet med afsæt i debatten om juridisk abort. Udtrykket "juridisk abort" anvendes om det fænomen, at en biologisk far skal kunne frasige sig de retlige, herunder økonomiske, forpligtelser, der aktuelt er forbundet med et retligt faderskab.

Afhandlingens første del er en retsdogmatisk analyse af retsudviklingen på faderskabsområdet siden de første børnelove i 1937. Analysen viser en klar tendens i udviklingen i retningen af, at barnets behov sættes over forældrenes, og at det sociale faderskab tillægges stadig større betydning i lovgivers opfattelse af, hvad der er barnets bedste.

I anden del foretages en diskursanalyse på baggrund af Ernesto Laclau og Chantal Mouffes social-konstruktivistiske diskursteorier. I diskursanalysen afdækkes tre overordnede argumentationslinjer; kønsligestilling, ansvar for egne handlinger og barnets tarv. Inden for hver af de tre argumentationslinjer søger konkurrerende diskurser at etablere politisk dominans enten for eller imod juridisk abort ved at sætte begrebet i bestemte relationer, der skal fremme netop deres politiske ideologi.

Den overordnede tendens for diskurser blandt fortalere for juridisk abort er, at de søger at styrke farens retsstilling uafhængigt af barnets interesser, idet farens retsstilling som individ fremhæves som et ideelt set centralt hensyn i faderskabslovgivningens indretning.

Tredje del er en retspolitisk analyse af argumenterne for og imod juridisk abort med afsæt i Jørgen Dalberg-Larsen fem idealtyper for retspolitik som retsvidenskab. Det konkluderes, at borgernes værdier er meget splittet, og at indførslen af en adgang til juridisk abort ville stride mod såvel den juridiske tradition, den foreliggende moralopfattelse og udviklingstendenserne i lovgivningen.

Abstract

This master's thesis is a study on the perception of fatherhood in Danish legislation and media and the concept of the "paper abortion". The research question of the thesis is how discourses in the debate on paper abortion seek to impact legislator's perception of fatherhood, and how different ideal types of legal politics can be used for arguing for and against adopting a law on paper abortion in Denmark.

I have based the thesis on empirical knowledge consisting of preparatory works related to milestones in Danish legislation on fatherhood, articles from a Danish newspaper database, and qualitative interviews that I executed using video calls.

The first sub analysis examines the development in the Danish legislator's perception of fatherhood and the considerations that has led to a change or maintenance of the legislation on fatherhood. It is concluded that earlier days' focus on the economic aspects of fatherhood based on biological decent has been replaced by a focus on the social and personal aspects of fatherhood. Legislator has in recent years taken a new approach to fatherhood to ensure the father's rights as a parent to realize legislator's vision of securing the child's rights as a part of a family. The rules in force today directly emphasizes, that the best interests of the child should be a primary consideration in all actions concerning children.

My discourse analysis is based on Ernesto Laclau and Chantel Mouffe's discourse theory. The sub analysis concludes that there are three main argumentation categories in the debate on paper abortion: gender equality, responsibility of the biological father or mother, and the child's best interests. In each of these categories I have identified arguments for and against paper abortion, meaning I have identified a total of six discourses related to paper abortion. Generally, the discourses in favor of paper abortion are seeking to strengthening the personal rights of the father as an individual rather than working towards securing a legal father for all children. This tendency however is challenged by opposite discourses.

By comparing the results from the two sub analyses it is concluded that the discourses in favor of paper abortions seek to impact the perception of fatherhood towards granting the father rights without regard for the child's interests in having a legal father and that the discourses do not view the rights of the father as a means to ensure the child's rights. My reflection on legal politics builds upon the five ideal types of legal politics analysis as presented by Jørgen Dalberg-Larsen. It is concluded that paper abortion would be contrary to the legal objectives, the legal tradition, and the development trends in the legislation. The citizens' values are too diverse to prescribe a right to paper abortion.

Forord

Tak til mine respondenter, kommunikationssekretær ved Retten til Liv, Kerstin Hoffmann, og vice-direktør for Mødrehjælpen, Trine Schaldemose, for at tage sig tid til at stille op til interviews.

Tak til min veninde og dygtige grafiske designer, Nanna Linding Fønss, for udarbejdelse af forside-illustrationen.

Sidst, men ikke mindst, en stor tak til min vejleder, Bettina Lemann Kristiansen, for værdifuld vejledning og støtte gennem hele specialeprocessen trods omstændighederne under COVID-19-pandemien.

Aarhus, maj 2021

Indhold

1	Idéen om juridisk abort.....	5
1.1	Afhandlingens opbygning.....	6
2	Afhandlingens metodiske og teoretiske ramme.....	6
2.1	Genetisk og operationel retssociologi.....	6
2.2	Dokumentanalyse af lovforarbejder	6
2.2.1	Udvælgelse af lovmateriale og analysestrategi.....	6
2.3	Diskursanalyse som metode og teori	7
2.3.1	Laclau og Mouffes diskursteori	7
2.3.2	Søgemetode	8
2.3.3	Identificering af de overordnede argumentationslinjer.....	9
2.4	Interview	10
2.5	En videnskabelig tilgang til retspolitik	10
3	Del I: Udviklingen i hensyn og opfattelser bag faderskabslovgivningen	11
3.1	Børnelovene af 1937.....	11
3.1.1	Børn uden for ægteskab.....	12
3.1.2	Pater est-reglen	14
3.2	1960-loven om børns retsstilling	14
3.2.1	Afskaffelse af bidragspligtinstituttet.....	14
3.2.2	Ændringen af pater est-reglen.....	15
3.2.3	Forældremyndighed og samvær	15
3.3	Tiden op til 2001-reformen.....	16
3.3.1	1985: <i>Ret</i> til samvær. Forældremyndighed som aftalegenstand	16
3.3.2	1995: En særskilt regulering af forældremyndighed og samvær	18
3.4	2001-børneloven.....	18

3.4.1	Nye hensyn bag pater est-reglen.....	19
3.4.2	Retten til at være far. Søgsmålsret i faderskabssager	19
3.5	Tiden efter 2001. Barnets perspektiv i centrum.....	21
3.6	Delkonklusion.....	21
4	Del II: Diskursive opfattelser af juridisk abort.....	22
4.1	Ligestilling.....	22
4.1.1	Juridisk abort som ligestillingsværktøj.....	23
4.1.2	Modarbejdelse af omklassifikation af abortbegrebet.....	24
4.1.3	Ligestillingsargumenter i lovgivningen.....	24
4.2	Ansvar.....	25
4.2.1	Kvindens ansvar som argument for juridisk abort.....	25
4.2.2	Mandens ansvar som argument imod juridisk abort.....	26
4.2.3	Ansvarsargumenter i lovgivningen.....	27
4.3	Barnets tarv.....	28
4.3.1	Som argument imod juridisk abort	28
4.3.2	Som argument for juridisk abort.....	29
4.3.3	Barnets tarv i lovgivningen.....	30
4.4	Delkonklusion.....	30
5	Del III: Retspolitiske overvejelser.....	31
5.1	Juridisk abort i retspraksis	31
5.2	Borgerforslaget og kvantitative undersøgelser	31
5.3	Retspolitiske overvejelser.....	31
5.3.1	De fem idealtyper	32
5.3.2	Retspolitiske overvejelser om juridisk abort	32
5.3.3	En sjette opfattelse.....	34
5.4	Delkonklusion.....	35
6	Konklusion	35
6.1	Refleksion.....	36
7	Litteratur.....	36
8	Bilag	39
8.1	Bilag 1: Transskriberet interview med Retten til Liv	39
8.2	Bilag 2: Mail fra respondent fra Retten til Liv	43
8.3	Bilag 3: Transskriberet interview med Mødrehjælpen	44

1 Idéen om juridisk abort

I århundrede har loven foreskrevet forpligtelser for barnets biologiske far, og i de seneste årtier har lovgiver søgt at styrke farens retsstilling, bl.a. ved mulighed for delt forældremyndighed og samvær, uanset forældrenes civilstatus. Baggrunden herfor er en opfattelse hos lovgiver om, at et barn har det bedst med en personlig relation til begge forældre, og at farens styrkede rettigheder således vil komme barnet til gode. Men for de fædre, der hverken ønsker pligter eller rettigheder over for barnet, er denne udvikling ikke ønskværdig. Den biologiske far kan hverken træffe den afgørende beslutning om graviditetens gennemførsel eller om, hvorvidt han skal påtage sig de retlige forpligtelser ved et faderskab. Som konsekvens heraf bliver en række mænd hvert år biologisk og retlig far imod deres vilje.¹ Det har åbnet for debatten om "abort" for mænd, der skal give manden ret til at frasige sig faderskabet over for det barn, han utvivlsomt er biologisk ophav til. Emnet kom for alvor på dagsordenen i 2016 ifm. DR2's dokumentarserie *Ufrivillig far*, som motiverede mig til at give emnet større juridisk opmærksomhed.

*"Der er jo ikke meget ligestilling over det"*² lyder det fra den ufrivillige far, Jesper, der medvirkede i dokumentarserien. Derimod er det Dansk Kvindesamfunds opfattelse, at det ikke handler om ligestilling: *"Det handler om ansvarsfritagelse og frit valg på alle hylder."*³ Foreningen Far afviser juridisk abort ud fra barnets perspektiv: *"(...) mange [børn] har behov for at kende sin biologiske far, og den mulighed må vi ikke afskrive os fra."*⁴ De citerede udsagn efterlader ingen tvivl om de meget forskellige anskuelser af og holdninger til problemstillingen om ufrivilligt faderskab: Er det et spørgsmål om ligestilling mellem mand og kvinde? Om ansvar for egne handlinger? Eller et spørgsmål om at sikre barnet de bedst mulige vilkår i livet? Det er baggrunden for, at jeg vil undersøge italesættelsen af faderskabet i debatten om juridisk abort i lyset af hensynene bag faderskabslovgivningen, og undersøge, hvordan man retspolitisk kan argumentere for og imod juridisk abort.

Jeg har udarbejdet problemformuleringen: *Hvorledes søger diskurserne i debatten om juridisk abort at støtte, hhv. modarbejde de hensyn, der ligger bag faderskabslovgivningen, og hvordan kan man retspolitisk argumentere for og imod juridisk abort?*

Til besvarelse heraf har jeg formuleret følgende arbejdsspørgsmål, der udgør afhandlingens tre dele:

Hvordan har lovgivers opfattelse af faderskabet og de centrale hensyn bag faderskabets retlige regulering udviklet sig i dansk ret?

Hvilke diskurser findes i danske mediers og interessenters debat om juridisk abort, og hvordan søger diskurserne at påvirke opfattelsen af faderskabet?

Hvordan kan man argumentere retspolitisk for og imod juridisk abort?

Som arbejdsspørgsmålene afslører, ønsker jeg at belyse faderskabet som retsområde på en måde, der bidrager med nye perspektiver på juraen. Følelsen af at jeg kan yde dette vigtige bidrag, har været en stor motivation for mig til at forblive i de udfordrende retssociologiske vande, jeg besluttede at springe ud i med en afhandling som denne.

¹ Forening Far har skønnet, ca. 10 % af deres henvendelser omhandler ufrivilligt faderskab. DR, *Ufrivillig far* 1:3, 2016. Minuttal 16:17.

² DR, *Ufrivillig far* 1:3. Minuttal 21:03.

³ Ørtz Christiansen, VIDEO Kvindesamfund til danske mænd: Beskyt jer under sex eller tag ansvaret, 2016.

⁴ DR, *Ufrivillig far* 3:3, 2016. Minuttal 21:45.

1.1 Afhandlingens opbygning

I del I analyserer jeg udviklingen i de opfattelser og hensyn, der har ført til opretholdelsen af og ændringer i reglerne om faderskab. Denne tilgang forudsætter, at reglerne er resultatet af en række politiske valg, udviklinger og skiftende opfattelser af, hvad faderskab er.

I del II foretager jeg en diskursanalyse af debatten om juridisk abort. Diskurserne vurderes herefter ift. analysen i del I. Det er min tese, at diskurserne i debatten om juridisk abort viser faderskabsopfattelser mere generelt. Målet er at konkludere, hvorledes debatten diskursmæssigt søger at modarbejde eller støtte de opfattelser og hensyn, der historisk og nutidigt findes bag faderskabslovgivningen.

I del III foretages retspolitiske overvejelser om juridisk abort med afsæt i konklusionerne fra del I og II.

2 Afhandlingens metodiske og teoretiske ramme

2.1 Genetisk og operationel retssociologi

Mine metode- og teoriovervejelser tager udgangspunkt i sontringen mellem genetisk og operationel retssociologi.⁵ Mens den genetiske retssociologi er optaget af, hvilke faktorer, der fører til nye reglers fremkomst eller opretholdelse af de gamle, beskæftiger den operationelle retssociologi sig med rettens virkning i det omgivende samfund. Denne afhandling vedrører faderskabsopfattelser i lovgivningens historiske udvikling og nutidens debat om juridisk abort og er dermed en del af den genetiske retssociologi.

Retssociologi som disciplin ligger metodisk og teoretisk i krydsfeltet mellem retsdogmatikken og den almindelige sociologi. Jeg har valgt at kombinere metoder for at analysere faderskabsopfattelserne fra flere vinkler, nemlig fra en dogmatisk retssociologisk vinkel, en diskursanalytisk vinkel og endelig en retspolitisk vinkel.

2.2 Dokumentanalyse af lovforarbejder⁶

Dokumentanalyse som begreb anvendes om dét at beskrive og analysere dokumenter inden for en bred vifte af undersøgelsesområder, men indeholder ikke i sig selv retningslinjer for, hvordan undersøgelsen tilrettelægges. I denne afhandling anvendes dokumentanalyse som metode med henblik på at afdække de hensyn og opfattelser, der har ført til udvikling i faderskabslovgivningen, dvs. med en genetisk retssociologisk tilgang.

2.2.1 Udvælgelse af lovmateriale og analysestrategi

Dokumentanalyse som metode rejser en række spørgsmål om, ud fra hvilke kriterier det empiriske materiale udvælges. Min empiri består af Rigsdags- og Folketingstidende samt betænkninger, hvilket kan kvalificeres som sekundære dokumenter, dvs. dokumenter, der principielt er offentligt tilgængelige og har tidsmæssig sammenhæng med det, de omhandler.

Forholdet mellem far og barn er omfattende reguleret både materielt og processuelt, og det er således ikke muligt at gennemgå samtlige lovændringer over 100 år. Jeg har derfor taget udgangspunkt i

⁵ Dalberg-Larsen and Lemann Kristiansen, *Lovene og livet : en retssociologisk grundbog*, 2017, s. 46 ff.

⁶ Lynggaard, *Dokumentanalyse i Kvalitative metoder : en grundbog*, 2017, s. 153-167.

litterære fremstillinger historiske afsnit for at danne mig et overblik over retsudviklingen og identificere milepæle i udviklingen.⁷ De juridiske fremstillinger illustrerede de mere overordnede linjer, hvorfor jeg valgte en *ad fontes*-tilgang til materialet. Jeg kan da belyse opfattelser og hensyn bag retsudviklingen i et omfang, der ikke er synliggjort i den foreliggende juridiske litteratur.

Jeg har valgt at analysere udviklingen med afsæt i en række milepæle i faderskabslovgivningen, dvs. lovgivning, der har medført større forandringer i lovgivning om såvel faderskabets fastlæggelse som forældremyndighed og samvær. Analysen tager tidsmæssigt udgangspunkt i 1937, hvor lovgiver søgte at styrke retsstillingen for børn født uden for ægteskab ved en omfattende reform af faderskabsreglerne, der indeholdt to børnelove. Forud for 1937-reformen var reglerne vanskeligt tilgængelige og upraktiske at anvende, og et af de erklærede mål var da også at rette op på dette.⁸ Hertil kom, at der indtil da primært var lovgivet om børn uden for ægteskabs *økonomiske* stilling.⁹ 1937-loven om børn født uden for ægteskab blev, med reglerne om barnets almindelige retsstilling over for faren, en milepæl i dansk faderskabslovgivning og startskuddet på udviklingen mod inddragelse af flere hensyn end de økonomiske. Jeg har derfor valgt primært at beskæftige mig fra 1937-lovene og frem. Det har den konsekvens, at hensynene bag tidligere lovgivning kun belyses i det omfang, de omtales eller forudsættes i senere lovforarbejder. Det er min vurdering, at dette ikke er en hindring for målet med afhandlingen.

I øvrigt har jeg udvalgt lovmateriale ud fra en vurdering af, om de viser et særligt skub i opfattelser, og/eller om de har medført større materielle ændringer, der illustrerer ændrede hensyn. Det vil således fremgå løbende af analysen i del I, hvordan de udvalgte (ændrings)love har karakter af milepæle.

Målet med analysen af retskilderne er at undersøge hensyn og opfattelser af faderrollen, der er bag reglerne. Det er ikke en udførlig analyse af den materielle retsstilling, men denne inddrages for nødvendig kontekst.

2.3 Diskursanalyse som metode og teori

Ved at anvende diskursanalyse som metode og teori følger jeg den socialkonstruktivistiske præmis om, at vores måde at tale om fænomener på aldrig bare er neutrale spejlinger af en eksisterende virkelighed, men er med til at skabe virkeligheden, viden, identiteter og sociale relationer.¹⁰ Socialkonstruktivismen skal ikke beskrives udførligt her. Det centrale for denne afhandling er, at man med socialkonstruktivistiske præmisser aldrig kan hævde, at man som forsker er kommet ”bag om diskursen” og herved har fundet ”sandheden” om virkeligheden, men at man alene kan studere det, der faktisk er sagt og skrevet.¹¹

2.3.1 Laclau og Mouffes diskursteori

Afhandlingen trækker teoretisk på Laclau og Mouffes diskursteori¹², der er optaget af konflikt mellem diskursive forståelser inden for et givent område. Ifølge diskursteorien er diskurs fuldt ud konstitue-

⁷ Særligt *Graversen et al.*, Familieret, 1989, s. 1 ff; *Taksø-Jensen*, Person-, familie- og arve og skifteret, 1991, s. 131 ff; *Kronborg*, Forældremyndighed & menneskelig integritet, 2007, s. 45 ff.⁸ RT 1934-35, till. A, sp. 2589.

⁸ RT 1934-35, till. A, sp. 2589.

⁹ Bet. 1955; 126, s. 7.

¹⁰ *Winther Jørgensen and Phillips*, Diskursanalyse som teori og metode, 1999, s. 9.

¹¹ *Winther Jørgensen and Phillips*, Diskursanalyse som teori og metode, 1999, s. 13 ff. og 31.

¹² Diskursteori anvendes her til at beskrive én bestemt diskursanalytisk tilgang; diskursanalyse er samlebegreb for hele feltet.

rende for den sociale verden, og alle praksisser, dvs. sprog, handlemåder, mv. er diskursive. Nærværende afhandling begrænser sig dog til diskurser i det skrevne sprog med supplement af transskriberede interviews.

Diskursteorien er en meget kompleks teori, der ikke leverer de praktiske redskaber til en konkret diskursanalyse, hvorfor jeg har baseret min praktiske tilgang til analysen på litterære fremstillinger, der operationaliserer en række af diskursteoriens begreber og hermed gør den anvendelig som konkret analyseredskab.¹³ Jeg har valgt en simplificeret anvendelse af diskursteorien som analyseredskab, da målet med diskursanalysen er at afdække de forskellige diskurser i debatten og konflikterne herimellem. Samtlige af diskursteoriens begreber anvendes derfor ikke her, men dette undergraver ikke værdien af at trække på en velfunderet teori, der skaber stringens og ensartethed i analysen. Konfliktanalysen fremtræder således mere klart, når analysen af selve omdannelsesprocessen i sproget træder i baggrunden. Jeg vil derfor trække på begreberne diskurs, artikulation, flydende betegnere, antagonisme, hegemoni og subjekter som defineret straks nedenfor.

Diskursteorien definerer begrebet diskurs som fastlæggelse af betydning inden for et bestemt domæne, der sker ved, at begreber sættes i forhold til hinanden på en måde, der giver dem en bestemt betydning: *"[V]i kalder enhver praksis artikulation, som etablerer en relation mellem elementer på en sådan måde, at deres identitet omdannes som resultat af den artikulatoriske praksis. Den strukturerede totalitet, der er resultatet af denne artikulatoriske praksis, kalder vi diskurs."*¹⁴

Artikulationen er italesættelsen af begreberne, der skaber en bestemt diskurs.

Antagonisme, dvs. konflikt, opstår, når flere diskurser er indbyrdes udelukkende og dermed ikke kan eksistere samtidig. Kampen mellem diskurserne består i at etablere hegemoni over de såkaldte flydende betegnere, hvorved forstås et begreb, der i særlig høj grad er åben for forskellige betydnings-tilskrivninger. Aktørerne søger altså at betydningsudfylde flydende betegnere på en måde, der passer til deres ideologiske standpunkt. Herved skabes desuden nogle subjektpositioner, idet subjekterne ikke anses for autonome individer, men som diskursivt betinget.

Hegemoni er udtryk for den politiske dominans en gruppe kan opnå gennem diskurs. Det er dog en forudsætning i diskursteorien, at det er et uopnåeligt mål at etablere én endelig og fast diskurs, da der altid vil være kræfter, der søger at undergrave og udfordre den for tiden gældende hegemoni, hvorfor diskursen er under konstant udvikling.

I diskursanalysen afdækker jeg diskurserne om juridisk abort ved at identificere, hvordan begrebet som flydende betegnere indholdsudfyldes i min empiri. Herved kan jeg afdække, hvordan bestemte diskurser, herunder subjektpositioner, dannes ved en delvis og midlertidig fastlåsning af tegnenes betydning, og identificere hvor der foregår en hegemonisk kamp mellem forskellige diskurser i kampen om at etablere politisk dominans over, hvad juridisk abort er.

2.3.2 Søgemetode

Til diskursanalysen har jeg fremsøgt materiale i databasen Infomedia, der indeholder et stort antal fuldtekstartikler fra en lang række danske medier. På baggrund af søgningen har jeg kategoriseret artiklerne ud fra deres overordnede argumentationslinjer, og på denne måde sikret en systematisk

¹³ Operationaliseringen er foretaget på baggrund af de overensstemmende fremstillinger Winther Jørgensen and Phillips, Diskursanalyse som teori og metode, 1999, s. 34-71., Collin, Socialkonstruktivisme i Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning, 2015, s. 325-364. og Phillips, Diskursanalyse i Kvalitative metoder : en grundbog, 2017, s. 299-320.

¹⁴ Winther Jørgensen and Phillips, Diskursanalyse som teori og metode, 1999, s. 36. (Forfatterens egen oversættelse. Fremhævning i originalen).

analyse, der belyser de mest fremtrædende diskursive forståelser i debatten. Jeg har brugt søgeordene ”juridisk abort” med begrænsningerne ”præcis sådan” i ”hele artiklen”, hvorved jeg fik 474 hits.¹⁵ Baggrunden for mit valg af søgeord er, at begrebet er almindeligt anvendt i debatten og dermed optræder i meget relevant materiale.

I 2013-2014 var der stor medieopmærksomhed om erhvervsmanden, Klaus Riskær, som på tidspunktet ventede barn med sin kæreste, og havde udtalt sig om, at juridisk abort burde være muligt i Danmark. Det affødte mange artikler, hvor begrebet juridisk abort indgik, som ikke var debatindlæg om juridisk abort, men om Riskærs privatliv. For at udelade disse artikler tilføjede jeg søgebegrænsningen ”Og ikke” ”Klaus Riskær”, hvilket efterlod 420 hits.

Jeg besluttede på baggrund af den store mængde empiri at udvælge de artikler, der har karakter af førstehånds debatindlæg. Herved forstår jeg en artikel eller et indlæg, hvor forfatteren på egen hånd giver udtryk for sin holdning til juridisk abort. Ved en gennemlæsning af artiklerne fraserterede jeg artikler, hvor en journalist gengiver en andens udtalelser eller holdninger, og afgrænsede herved empirien til ca. 90 artikler. En konsekvens af denne afgrænsning er, at analysen ikke vil omfatte mediernes fremstilling af argumenterne og deltagerne i debatten, fx om de præsenteres som reelle eller ”varm luft”. Målet med analysen er at afdække diskurserne i debattens forskellige argumentationsstrege, hvorfor dette er et aktivt valg, der ikke fordrejer analysens konklusioner og kvalitet. De øvrige konsekvenser af mine søgeafgrænsningsvalg er for det første, at søgningen ikke medtager artikler, der vel nok vedrører juridisk abort, men ikke har brugt det præcise udtryk, fx pga. stavfejl. Jeg har på baggrund af den store mængde tilgængelige empiri ikke foretaget yderligere søgninger for at lade søgningen omfatte sådant materiale. Søgningen medtager derimod artikler, hvor begrebet alene optræder i fx et link til en anden artikel eller er nævnt i en artikel om et andet emne. Dette materiale har jeg manuelt sorteret fra ved gennemlæsning af materialet, hvor jeg konkret har vurderet, at artiklens ærinde var andet end et debatindlæg om forfatterens holdning til juridisk abort, fx satiriske artikler. Det er mig bevidst, at satire også skaber diskurser ved at fremstille holdninger overdrevent og grænsende til det absurde, men det er ikke denne diskurs – mediernes fremstilling af debatten – der er afhandlingens fokus.

2.3.3 Identificering af de overordnede argumentationslinjer

Med empirien afgrænset begyndte jeg at danne overordnede kategorier ud fra de mest fremtrædende argumentationslinjer. Jeg skabte kategorierne ved at læse artiklerne og notere i stikord, hvilke ord og fænomener, der blev anvendt i argumentationen for og imod juridisk abort. Disse stikord fungerede som en kodning af artiklerne, så jeg efterfølgende kunne danne mig et overblik over, hvilke ord og begreber, der gik igen i de analyserede artikler. Jeg dannede tre kategorier på baggrund af de hyppigst anvendte stikord, som var ”ligestilling”, ”ansvar” og ”barnets tarv”. Når jeg trækker på diskursteorien, er jeg optaget af, hvor der foregår en kamp mellem diskurser, hvorfor jeg har grupperet argumenter for og imod juridisk abort som to diskurser i samme kategori frem for at skabe ”for” og ”imod” som overkategorier. Inden for hver af de tre kategorier argumenteres nemlig både for og imod juridisk abort, og dermed bliver det interessant, hvordan aktørerne søger at betydningsfastsætte juridisk abort i deres diskurs. I mange artikler eksisterer flere diskurser sideordnet, hvorfor nogle artikler vil citeres under flere diskurser.

¹⁵ Pr. 9. marts 2021.

2.4 Interview¹⁶

De fleste relevante artikler på Infomedia er fra år 2016, hvorfor jeg har foretaget kvalitative interviews for at inddrage mere opdateret empiri. Målet med interviewene var at afdække respondenternes diskurser om juridisk abort. Jeg havde udvalgt en række interessenter på området for familie og faderskab som respondenter, der kunne give variation i interessentopfattelser, og dermed et bredere udsnit af de eksisterende diskurser: Foreningen Far, Dansk Kvindesamfund, Retten til Liv, Mødrehjælpen og Børns Vilkår. Det var alene muligt at arrangere i alt to interviews med Retten til Liv og Mødrehjælpen, da de øvrige respondenter ikke besvarede mine henvendelser.

Jeg valgte at foretage semistrukturerede interviews med forholdsvis få spørgsmål. Inden jeg lavede interviewguiden, havde jeg opnået en forhåndsviden om de diskurser, der er til stede i debatten. Desuden undersøgte jeg, om respondenterne tidligere havde udtalt sig om juridiske abort, som jeg kunne anvende til at udfordre respondenterne til at uddybe deres holdning. Respondenten fra Retten til Liv havde lavet et indlæg på deres hjemmeside¹⁷, hvorimod jeg ikke fandt tidligere udtalelser fra Mødrehjælpen. Ved udarbejdelse af interviewguides tilrettelagde jeg mine spørgsmål, så respondenterne frit kunne italesætte deres holdninger. Min opgave som interviewer var således at stille åbne spørgsmål, som jeg fulgte op med specificerende spørgsmål. Mine respondenter var meget snaksaglige, hvorfor jeg kunne indtage en mere tilbagelænet rolle.

Grundet COVID-19-pandemien gennemførte jeg mine interviews via videoopkaldsmediet *Zoom*, hvilket var en fordel, da jeg ved valg af respondenter ikke skulle overveje geografiske begrænsninger. En ulempe var dog, at fortroligheden, man opnår ved ansigt-til-ansigt-kommunikation var vanskeligere at etablere, ligesom fortolkning af nonverbale signaler, kropssproget, mv. var vanskeliggjort af, at det foregik online. Interviewene forløb godt og uden tekniske problemer.

Jeg har foretaget min analyse på baggrund af den transskriberede tekst og mine oplevelser af interviewsituationerne. I transskriberingsprocessen sker der en fortolkning af det talte sprog, når man omsætter det til skrift. For at undgå for megen fortolkning og dermed risikere at påvirke diskurserne, har jeg transskriberet så ordret som muligt. Min respondent fra Retten til Liv bemærkede efterfølgende, at hun havde været uforberedt på den vinkel, interviewet havde, og gjorde nogle opklarende bemærkninger pr. mail¹⁸. I diskursanalysen bruger jeg det transskriberede interview, men naturligvis har de opklarende bemærkninger haft indflydelse på min fortolkning af interviewet.

2.5 En videnskabelig tilgang til retspolitik

Målet med mit retspolitiske afsnit er at sætte debatten om juridisk abort i en retsvidenskabelig ramme. Jeg tager udgangspunkt i Jørgen Dalberg-Larsens fem idealtyper¹⁹ for, hvad der karakteriserer rationel og saglig retspolitik til at fremsætte retspolitiske overvejelser om indførslen af juridisk abort. Da der ikke er lovbestemmelser om juridisk abort, foretager jeg mine retspolitiske overvejelser på baggrund af de hensyn bag lovgivningen og diskurser, jeg har afdækket i afhandlingens del I og II.

¹⁶ Brinkmann and Tanggaard, Interviewet: Samtalen som forskningsmetode i *Kvalitative metoder : en grundbog*, 2017, s. 29-53.

¹⁷ <https://rettentilliv.dk/info/abort/abortens-temaer/juridisk-abort-til-maend/>, tilgået 18. marts 2021.

¹⁸ Vedhæftet i bilag 2.

¹⁹ Dalberg-Larsen, Fem omfattelser af retspolitik som retsvidenskabelig aktivitet i historisk og aktuel belysning i *Om retspolitik*, 2002, s. 9-41.

3 Del I: Udviklingen i hensyn og opfattelser bag faderskabslovgivningen

I 1937 vedtog Folketinget, som led i en større reform, to love²⁰ om børns retsstilling over for forældre; én om ægtebørn og én om børn uden for ægteskab. Loven om børn uden for ægteskab blev startskuddet til, at faderskabets retsvirkninger overfor disse børn blev af andet og mere end økonomisk karakter. I 1960²¹ blev lovene revideret med henblik at fremme nordisk retsenhed og en stærkere forankring af 1937-lovenes grundprincipper. I årene op til børneloven af 2001²², der reformerede børneloven af 1960, banede lovgiver vejen for at give far og barn flere rettigheder. I 1985²³ blev det muligt at aftale fælles forældremyndighed uden for ægteskab, og i 1995²⁴ blev reglerne om forældremyndighed udskilt fra myndighedsloven til en særskilt lov. I dag er børneloven af 2001 fortsat gældende ret, og ændringer heraf har særligt vedrørt offentlig administration, kunstig befrugtning og medmoderskab. Reglerne om forældremyndighed og samvær findes nu i forældreansvarsloven af 2007²⁵, der bliver afslutningen på del I.

3.1 Børnelovene af 1937

Baggrunden for reformen var en tiltagende opfattelse af, at det førte til uretfærdige konsekvenser for børn uden for ægteskab, at der var så store forskelle i børns rettigheder over for faren afhængig af forældrenes civilstatus. Indtil da var der for børn født uden for ægteskab næsten udelukkende lovgivet om farens økonomiske forpligtelser, og 1937-loven udvidede reglerne i relation til forsørgelse, navne- og arveret samt fastlæggelse af farens identitet. Ift. moren var der ikke denne forskel, ligesom disse retsvirkninger allerede gjaldt for faderskabet til ægtebørn.

Det principielle synspunkt bag lov om børn uden for ægteskab var, at deres rettigheder fulgte af det biologiske slægtskab til forældrene: *"Kilden til deres Krav paa Rettigheder over for Forældrene er lige saa vel som for Ægtebørns Vedkommende selve det ved Befrugtningen og Fødselen skabte naturlige Slægtskab til Forældrene, og intet Samfundshensyn synes tilstrækkeligt til at fratage Børnene de saaledes erhvervede Rettigheder."*²⁶ Visse retsvirkninger mellem far og barn måtte dog naturligt være forbeholdt gifte fædre: *"Børn uden for Ægteskab [bør principielt] nyde samme retsstilling i Forhold til begge deres Forældre og principielt stilles paa samme Maade over for Forældrene som Ægtebørn i Forhold til deres Forældre alene med den Forskel, som ifølge Sagens Natur maa følge af det faktiske bestaaende ægteskabelige Samliv mellem Ægtebarnets Forældre."*²⁷ Forskellene ifølge sagens natur må forstås som reglerne i myndighedsloven²⁸, hvorefter moren alene havde forældremyndighed over barnet født uden for ægteskab. Myndighedsloven blev ikke ændret ved 1937-reformen, hvorved lovgiver opretholdt en sondring mellem rettigheder og pligter, der følger af det genetiske faderskab *som sådan*; navn, forsørgelse og arv, og rettigheder, der følger af mandens status *som ægtemand*; forældremyndighed og samvær med barnet. Dette viser en opfattelse af faderskabet som en pligtrelation, afskåret fra de sociale og personlige elementer heraf. Det var ikke faren i sig selv, men faren i ægteskabet, der skulle sikre barnet et godt hjem og god opvækst.

²⁰ Lov nr. 131 om børn uden for ægteskab af 7. maj 1937 og lov nr. 132 om ægtebørn af 7. maj 1937.

²¹ Lov nr. 200 om børns retsstilling af 18. maj 1960.

²² Lov nr. 460 børnelov af 7. juni 2001.

²³ Lov nr. 230 om ændring af myndighedsloven m.v. af 6. juni 1985.

²⁴ Lov nr. 387 om forældremyndighed og samvær af 14. juni 1995.

²⁵ Lov nr. 499 Forældreansvarsloven af 6. juni 2007

²⁶ Justitsminister, Zahle RT 1934-35, till. A, sp. 2588.

²⁷ Justitsminister, Zahle RT 1934-35, till. F, sp. 737.

²⁸ Lov nr. 277 om umyndighed og værgemål af 30. juni 1922. Forældremyndighed var reguleret i lovens kapitel 3.

3.1.1 Børn uden for ægteskab

3.1.1.1 Forsørgelse

Ved lov om børn uden for ægteskab blev farens økonomiske forpligtelser udvidet til en egentlig forsørgelsespligt frem for en pligt til alene at betale nærmere fastsatte bidrag ud fra morens økonomiske forhold.²⁹ Hensynet bag dette var dels retfærdighedssynspunkter over for barnet, dels ansvarssynspunkter ift. manden, hvilket illustreres af følgende citater, der viser opfattelsen af, at reglerne skal styrke faderskabet som en pligtrelation: *"(...) et saadant Krav [om at farens livsvilkår inddrages i vurderingen af underholdsforpligtelse mv. maa] siges at være fuldt ud berettiget, idet det ikke kan være rimeligt at en Mand, der uden for Ægteskab sætter et Barn i Verden og sidder i gode Kaar, har nogen som helst Ret til at foreholde dette Barn den Oplæring og Uddannelse, han i Kraft af sin økonomiske Evne er i Stand til at give dette Barn."*³⁰ og *"I Tilfælde, hvor Forældrene staar paa forskellige sociale Trin, vil Ændringen kunne faa praktisk Betydning, og den vil derhos kunne få en Vis Betydning ved at indskærpe det Ansvar, en Mand paadrager sig ved at indlade sig i Kønsforbindelser udenfor Ægteskab."*³¹

Lov om børn uden for ægteskab hjemlede bidragspligt for flere mænd, når det ikke kunne fastslås, hvem af flere mulige fædre, der var den biologiske far. Bidragspligtsinstituttet var væsensforskelligt fra faderskabsinstituttet, og de nye retsvirkninger for faderskab gjaldt ikke bidragspligtsinstituttet. Instituttet blev opretholdt med henvisning til statens interesse i ikke at skulle forsørge barnet og billighedshensyn, da det ansås for betænkeligt at dømme en mand til far med alt, det indebar, uden at kunne fastslå dette med tilstrækkelig sikkerhed. Den blotte mulighed for faderskab var dog tilstrækkeligt til at pålægge manden en økonomisk forpligtelse, hvilket illustrerer, at forsørgelsen var en afgørende del af (det mulige) faderskab.³²

3.1.1.2 Ikke-økonomiske retsvirkninger: navne- og arveret samt fastlæggelse af farens identitet

Navne- og arveretten efter faren var et gennembrud i 1937-loven. Rettighederne omtaltes som ikke-økonomiske spørgsmål, hvilket må forstås således, at de skulle betone alvoren og ansvaret ved at sætte børn i verden.³³ At faren må tage ansvar for sine handlinger, var således et gennemgående synspunkt i forhandlinger, der understreger den generelle opfattelse af, at det for faren var en pligtrelation: *"(...) Lovforslaget om Børn uden for Ægteskab [kunne saa langt fra true] Ægteskabet og Moralens her i Landet, at man tværtimod maa sige, det er en temmelig streng Lovgivning, som lægger de strammeste Baand paa enhver, saaledes at den enkelte maa tage Ansvar for sine Handlinger og ikke paa den ene Side kan tillade sig saa at sige alt af kønslig Frihed og paa den anden Side kan løbe fra det Ansvar, der dermed følger."*³⁴

Ønsket om at gøre op med fædre, der unddrog sig sine forpligtelser, blev udtrykt af flere talere i Folketinget, og særligt illustrativt således: *"Der er en mærkelig Forskel paa Fædre i Ægteskab og Fædre uden for Ægteskab. De første vil som Regel meget gerne pukke paa deres Faderret, og der har været mange og lange Stridigheder mellem Ægtefæller om Forældreretten. Men Fædre uden for Ægteskab, jeg kan maaske kalde dem "de uægte Fædre", har en ganske mirakuløs Evne til at forsvinde, og det siges i Kommunerne, at en Alimentant³⁵ er vanskeligere at opspore end en Synaal i et Læs*

²⁹ RT 1934-35, till. F, sp. 736 f. og 741.

³⁰ Gautier Schmit, Venstre RT 1934-35, till. F, sp. 2138. Samme opfattelse anføres i RT 1934-35, till. A, sp. 2612. og RT 1934-35, till. F, sp. 741 f.

³¹ Justitsminister, Zahle RT 1934-35, till. A, sp. 2596.

³² RT 1934-35, till. A, sp. 2607 ff.

³³ RT 1934-35, till. F, sp. 2138 f.; RT 1934-35, till. B, sp. 2755.

³⁴ Frisch, Socialdemokratiet RT 1934-35, till. F, sp. 2131.

³⁵ Én, der betaler underholdsbidrag til børn uden for ægteskab eller til fraskilt hustru.

Hø. ”³⁶ Citatet illustrerer opfattelse blandt Folketingsmedlemmerne af, at fædre uden for ægteskab helst ser sig fri for faderskabet og dermed, at det er en uønsket pligt.

Det var en forudsætning for at styrke barnets retsstilling, at den biologiske fars identitet som udgangspunkt fastlagdes i alle tilfælde.³⁷ Dette skulle ske ved anlæggelse af faderskabssag, hvor faren havde mulighed for at anerkende faderskabet. Loven kom dog til at indeholde et betænkighedskriterie, hvorefter anerkendelsen alene burde accepteres, når det måtte antages, at manden faktisk *var* barnets biologiske far.³⁸

At det biologiske faderskab kom for en dag såvel over for myndighederne som samfundet (når barnet bærer farens efternavn) blev i tråd med ansvarssynspunktet omtalt som retfærdigt: *”Det er klart, at dette i mange Tilfælde vil betyde, at et Faderskab uden for Ægteskab, som hidtil ikke har grebet ind i vedkommendes Position i Samfundet, nu vil komme direkte til Offentlighedens Kendskab. Heri er der utvivlsomt en Retfærdighed.”*³⁹ Det retfærdige heri må ses i den kontekst, at moren ikke kunne undslå sig ansvaret og derfor altid ville opleve de sociale konsekvenser af at have et barn uden for ægteskab.

Forskellen på børnenes liv afhængig af forældrenes civilstatus var dog ifølge flere talere noget, der ikke kunne rettes op på ved at pålægge faren uden for ægteskab flere forpligtelser: *”[man vil] jo fra Samfundets side aldrig kunne udligne den Kløft – desværre –, den Følelse af at være født uden for Ægteskab, som er de illegitime Børns tunge Lod, en Lod, som man selv fra den kærligste ugifte Moders Side og selv med de mest humane Lovbestemmelser ikke fuldt ud kan bringe på Højde med Ægtebarnets Lod.”*⁴⁰ Ved ægtebarnets lod må forstås de fordele, der socialt var i ægtebarnsstatussen og farens tilstedeværelse i barnets liv. Det retlige faderskab var altså ikke i sig selv noget, der gav barnet et godt liv, om end det gav bedre økonomiske kår. Dette viser en opfattelse af, at farens rolle var en pligtmæssig rolle, der skulle sikre barnet økonomisk: kun ægtemanden havde en personlig relation til barnet.⁴¹

Grundtanken bag lovforslaget var styrkelse af barnets retsstilling, men det anførte viser, at ansvarssynspunktet var centralt i forhandlingerne, og at den øgede indsats for at fastlægge faderskabet ikke kun var en nødvendighed for at sikre barnets retsstilling, men også et ønske om at lade manden mærke det ansvar, der fulgte med at være biologisk far. Hensynet til statens økonomiske interesse var også en del af overvejelserne; uden en far eller bidragspligtig, risikerede barnets underhold at komme til at hvile på den offentlige kasse.⁴² Derimod var det ikke et hensyn at sikre barnet en personlig relation til faren.

Kritikken af arve- og navneretten gik navnlig på frykten for, at det ville legitimere seksuelle forhold uden for ægteskab og undergrave ægteskabsinstituttet og ”de gode hjem”.⁴³ Herimod blev anført, at de strengere forpligtelser og større indsats for at finde den biologiske far kunne afskrække folk fra at indgå de såkaldte løse forbindelser.⁴⁴ I tråd med forestillingen om det ideelle ægte hjem omtalte flere talere kønsrollerne i familielivet: *”(…) Kvinden er i første Række interesseret i Bevarelsen af Ægteskabet, er i første Række interesseret i, at der gennem dette skabes hende en Mulighed for at opdrage*

³⁶ Munch, Det Radikale Venstre RT 1934-35, till. F, sp. 2253.

³⁷ RT 1934-35, till. F, sp. 743.

³⁸ RT 1934-35, till. A, sp. 2601.

³⁹ Frisch, Socialdemokratiet RT 1934-35, till. F, sp. 2131.

⁴⁰ Gautier Schmit, Venstre RT 1934-35, till. F, sp. 2141. Samme opfattelse anført af Pürschel, sp. 2235.

⁴¹ RT 1934-35, till. A, sp. 2679.

⁴² RT 1934-35, till. A, sp. 2597.

⁴³ RT 1934-35, till. F, sp. 2234 ff; RT 1936-37, till. B, sp. 352.

⁴⁴ RT 1934-35, till. F, sp. 2253 f.

de Bøn [sic], hvis Opdragelse er Kvindens vigtigste og smukkeste Opgave i Samfundet."⁴⁵ Citatet illustrerer opfattelsen af, at kvinden er omsorgsgiver og en forudsætning for et godt hjem, og i modsætning hertil at manden er forsørger, der kun som en del af ægte hjemmet er en del af barnets liv. Denne opfattelse er også synlig i lovforslaget, hvor det omtales, at barnet uden for ægteskab normalt opdrages af moren.⁴⁶

3.1.2 Pater est-reglen

Loven om ægte børn kodificerede pater est-reglen som formodning for, at ægtemanden var far. Adgangen til at tilbagevise formodningen var begrænset til tilfælde, hvor ægtemanden ikke kunne være far til barnet.⁴⁷ Pater est-reglen skulle således værne om ægteskabet og sikre, at barnet voksede op i et ægte hjem med mindst mulig uro ift. barnets status. Desuden var det i betragtning af den bevismæssige usikkerhed ved biologiske undersøgelser rent praktisk en god løsning at kræve meget stærke beviser for ikke at anse ægtemanden for far. For børn født i ægteskab blev interessen i at basere faderskabet på slægtskabet således modificeret for at sikre barnet ægte status og opretholde ægte hjemmene. Forskellen bestod altså i, om biologiens "sandhedsprincip" eller ægteskabets "status quo-princip", var afgørende. Forarbejderne omtaler ikke værdien af farens personlige relation til barnet som sådan, men mere som en forudsætning for barnets opdragelse og uddannelse i ægte hjemmet. Ægtefæller havde fælles forældremyndighed over ægtebarnet efter myndighedsloven.

3.2 1960-loven om børns retsstilling

Ved 1960-loven blev børnelovene samlet i én lov, der skulle markere den naturlige videreførelse af 1937-lovenes principielle ligestilling mellem børn født i og uden for ægteskab.⁴⁸ Lovens vigtigste ændringer var ifølge justitsministeren afskaffelse af bidragspligtsinstituttet og lempelse af pater est-reglen,⁴⁹ der var muliggjort af udviklingen i biologiske bevismidler i faderskabssager. Reglen om, at anerkendelse af faderskabet uden for ægteskab ikke burde accepteres, hvis manden ikke kunne antages at være biologisk far, blev ikke ændret.⁵⁰

3.2.1 Afskaffelse af bidragspligtsinstituttet

Folketingets flertal anså ikke længere bidragsinstituttet for retfærdigt i lyset af udviklingen i biologiske bevismidler, og ønskede det afskaffet til fordel for at fastlægge den biologiske far i tvivlstilfælde.⁵¹ Bidragspligtsinstituttet blev desuden opfattet som et straffeinstrument, når alle de mulige fædre skulle betale, selvom kun én var biologisk far.⁵²

Betænkkelighederne ved afskaffelsen var, om der ville ske en stigning i antal frifindelser i faderskabssager, der ville overlade forsørgelsen til staten, eller helt fratage barnets mulighed for forsørgelse som følge af de gældende forsørgelsesretlige reglers krav til morens økonomi.⁵³ Bekymringen vidner om, at forsørgelse stadig var et meget centralt element i mandens relation til et barn som far eller bidragspligtig. Der er ikke holdepunkter for, at afskaffelsen var udtryk for, at pligtelementet i faderskabet

⁴⁵ Pürschel, Det Konservative Folkeparti RT 1934-35, till. F, sp. 2237.

⁴⁶ RT 1934-35, till. A, sp. 2614.

⁴⁷ RT 1934-35, till. A, sp. 2679.

⁴⁸ FT 1959-60, till. F, sp. 568.

⁴⁹ Justitsminister Hækkerup FT 1959-60, till. F, sp. 475 ff.

⁵⁰ FT 1959-60, till. A, sp. 322.

⁵¹ FT 1959-60, till. A, sp. 317 ff. FT 1959-60, till. B, sp. 909 ff.

⁵² Vagn Bro, Venstre FT 1959-60, till. F, sp. 553. smh. justitsminister Hækkerup FT 1959-60, till. F, sp. 569.

⁵³ FT 1959-60, till. F, sp. 477 og 565 f; FT 1959-60, till. A, sp. 317 f.

trådte i baggrunden til fordel for ønsket om barnets personlige relation til faren. Det var et spørgsmål om bevisførelse.⁵⁴

3.2.2 Ændringen af pater est-reglen

Værdien af pater est-reglen var, at den beskyttede ægteskabets legitimitet og desuden sikrede faderskabet fastlagt trods manglende muligheder for at føre sikkert bevis.⁵⁵ I betænkningen, som 1960-loven bygger på, fremhæves, at pater est-reglen i nogle tilfælde var modstridende ønsket om at sikre, at det genetiske og retlige faderskab var sammenfaldende,⁵⁶ men ligeledes, at ægtemanden jo oftest faktisk var barnets biologiske far.⁵⁷ Med de udviklede genetiske bevismidler stod lovgiver igen over for afvejning mellem sandheds- og status quo-princippet, når en gift kvinde fødte et barn. Indtil 1960-reformen var status quo-princippet afgørende, men sandhedsprincippet begyndte nu at få større plads i lovgivningen; uanset det ønskelige i, at et barn født af en gift kvinde automatisk fik status som ægtebarn, var der også et hensyn at tage til, om det nu også biologisk var barnets far. Ønsket var at smidiggøre reglen, da en meget streng pater est-regel ansås for i strid med barnets interesse, fx hvor en gift kvinde fik et barn med en anden mand end ægtemanden, og de biologiske forældre derefter giftede sig: *"Oplysningerne i [faderskabs]sagen kan således meget vel være af en sådan beskaffenhed, at alt tyder på, at barnet vil være bedre tjent med, at tredjemand, der er villig til at acceptere [sic] det, dømmes som fader, end at det beholder moderens ægtemand som en modvillig »ægtefader«.*"⁵⁸ Ved en lempeligere pater est-regel kunne lovgiver altså både mindske uroen omkring barnet og sikre, at det retlige og genetiske faderskab var sammenfaldende. Barnets og farens behov for en personlige relation er derimod uomtalt i forarbejderne, hvorfor barnets behov for faren som omsorgsperson ikke var et hensyn bag opretholdelse af pater est-reglen.

Desuden blev der indført en regel om forældelse af ægtemandens ret til at anlægge faderskabssag, da det ansås for stødende, at der bestod en tidsbegrænset ret for ægtemanden til at fralægge sig faderskabet, hvis biologiske undersøgelser viste, at han ikke faktisk var far.⁵⁹ Under lovforslagets fremsættelse udtalte justitsministeren om denne søgsmålsbegrænsning, at *"når barnet først i en årrække har været betragtet som ægtebarn, må hensynet til barnet veje tungere end hensynet til ægtemandens økonomi og hans interesse i, at barnet ikke længere bærer hans navn eller har ret til arv efter ham"*.⁶⁰ Ved at opstille hensynet til barnet og hensynet til faren over for hinanden på denne måde understreges opfattelsen af faderskabet som pligtrelation.

3.2.3 Forældremyndighed og samvær

I en kommissionsbetænkning fra 1955 blev en ensretning af reglerne om forældremyndighed og samvær for børn i og uden for ægteskab, foreslået som en rimelig konsekvens af 1937-lovenes ligestillingsdagsorden.⁶¹ Myndighedsloven af 1922 gav som udgangspunkt moren alene forældremyndigheden over et barn uden for ægteskab, mens faren ikke havde nogen fortrinsstilling ift. fx morens slægtninge til at få overført forældremyndigheden, hvor moren fx pga. sindssygdom blev hindret i at varetage denne. I ægteskab havde forældrene som udgangspunkt fælles forældremyndighed, og hvis det ikke var tilfældet, havde faren en fortrinsstilling til at få forældremyndigheden overført til sig.

⁵⁴ FT 1959-60, till. B, sp. 911. Under forhandlingerne ændredes forslaget fra kun fra at ophæve muligheden for flere bidragspligtige til at ophæve instituttet i sin helhed, se FT 1959-60, till. F, sp. 477 smh. sp. 4989.

⁵⁵ Bet. 1955; 126, s. 43 ff.

⁵⁶ Bet. 1955; 126, s. 59.

⁵⁷ Bet. 1955; 126, s. 48.

⁵⁸ Bet. 1955; 126, s. 53.

⁵⁹ FT 1959-60, till. A, sp. 315. FT 1959-60, till. F, sp. 476, 564.

⁶⁰ Justitsminister Hækkerup FT 1959-60, till. F, sp. 476.

⁶¹ Bet. 1955; 126, s. 34 f.

Myndighedsloven indeholdt ikke regler, der gav faren uden for ægteskab samværsret med barnet, og kommissionsudvalget overvejede at stille forslag om en sådan regel.⁶² Det ansås dog for potentielt stridende mod barnets tarv at give den ugifte far samværsret: *"Allerede den blotte mulighed for at give faderen til et barn uden for ægteskab samkvæmsret med barnet vil i mange tilfælde direkte stride mod barnets tarv; dette gælder ganske særlig, hvis moderen senere har indgået ægteskab med en anden end dets fader."*⁶³ På tidspunktet for reformen anså lovgiver altså ikke samvær som et behov, der skulle opfyldes, hos børn og fædre uden for ægteskab, og særligt ikke, hvor barnet var en del af et ægtehus. Dette understreger opfattelse af faderskabet som en status, der medfører pligter, men ikke rettigheder, over for barnet uden for ægteskab, og at farens rolle ikke var af personlig karakter. De bærende hensyn bag faderskabslovgivningen var fortsat barnets tarv, der ikke medførte rettigheder for faren. Reglerne om forældremyndighed og samvær blev således ikke ændret, og faren måtte fortsat være en del af et ægtehus for at have en personlig relation til barnet.

3.3 Tiden op til 2001-reformen

I tiden op til 2001-reformen begyndte ønsket om ligestilling af mand og kvinde som forælder at fylde mere. Det førte til udvidede rettigheder for den ugifte far ift. forældremyndighed, samvær og information om barnet. Faderskabet blev således en forudsætning for en række rettigheder. Revisionen af myndighedsloven i 1985 viser et stort skift i opfattelsen af farens rolle, der videreførtes i 1995, hvor reglerne om forældremyndighed og samvær blev udskilt fra myndighedsloven til en særskilt lov.

3.3.1 1985: Ret til samvær. Forældremyndighed som aftalegenstand

Ændringen af myndighedsloven i 1985 var et brud med datidens ideelle familiemønster, hvilket af lovforslagets tilhængere blev beskrevet som en nødvendig reaktion på ændrede familielivsmønstre og kvinders større selvstændighed.⁶⁴ Det erklærede mål med loven var styrkelse af barnets retsstilling, hvilket blev fremhævet i betænkningens indledning: *"Der er i Danmark omkring 1,3 mill. børn under 18 år. Det er en vigtig samfundsmæssig opgave at tilgodese disse børns behov og interesser."*⁶⁵ Barnets bedste var også udgangspunktet for forhandlingerne, der gik på, hvad det var, og hvordan det ville påvirkes af en styrket retsstilling for faren.

De centrale ændringer var, at ugifte, separerede eller skilte forældre fik ret til at aftale fælles forældremyndighed med godkendelse af statsamtet, medmindre det var i strid med barnets bedste, at loven direkte foreskrev en ret til samvær for faren uden for ægteskab, og at der blev fastsat lempeligere krav til, at faren kunne få overført forældremyndigheden til sig.⁶⁶

Vedrørende adgangen til at aftale fælles forældremyndighed var der under forhandlingerne stor uenighed om lovforslagets hensigtsmæssighed. Det blev understreget, at de voksnes selvforvandling ikke måtte komme barnet til skade, hvilket viser opfattelsen af, at den ugifte fars styrkede retsstilling ikke måtte være på bekostning af barnet.⁶⁷ Der blev ligeledes givet udtryk for, at barnet risikerede at blive kastebold mellem forældrene, og at en mere velstillet far kunne lægge urimelig pression på en mor ved at true om at få tillagt sig forældremyndigheden.⁶⁸ Dette viser, at manden generelt var bedre stillet i samfundet, trods en øget selvstændighed for kvinder. Nogle talere, herunder justitsministeren som forslagsstiller, satte i lyset heraf spørgsmålstejn ved ønsket om at stille fædrene bedre: *"Man kan*

⁶² Bet. 1955; 126, s. 36 f.

⁶³ Bet. 1955; 126, s. 36 f.

⁶⁴ FT 1984-85, till. F, sp. 10558 smh. 10561 f.

⁶⁵ Bet. 1983; 985, s. 9.

⁶⁶ Bet. 1983; 985, s. 39 ff; FT 1984-85, till. A, sp. 565 ff.

⁶⁷ FT 1984-85, till. F, sp. 556 f.

⁶⁸ FT 1984-85, till. F, sp. 374, 558, 563 og 10536.

*selvfølgelig sige, at kvinderne, når det drejer sig om forældremyndighed, har en større ret, end mændene har, og det er efter min mening ganske berettiget. Det, der undrer mig, er, at de medlemmer, der ellers så stærkt taler kvindernes sag med hensyn til placering her i samfundet, så hurtigt i denne forbindelse er parat til at afskaffe en rettighed, som kvinderne har i dag.*⁶⁹ Bemærkningen om, at denne fortrinsstilling for kvinder er berettiget, viser at kvinden opfattes som omsorgspersonen, mens faren er forsørger. Den citerede udtalelse blev dog kritiseret: *"Er der nogen som helst ret for kvinder, der afskaffes? Nej, ingen. Det, der sker, er, at kvinder får mulighed for at aftale med barnets far, som de måske også synes om, at de har fælles forældremyndighed. Det gives der en adgang til, men der tages da ingen rettigheder fra kvinder med dette forslag, ikke på nogen måde".*⁷⁰ Taleren viser hermed en større åbenhed over for faren som omsorgsperson, og at dette ikke er en ret, det bør forbeholdes kvinden for at beskytte hende mod den typisk mere økonomisk velstillede far. Desuden mente tilhængere af lovforslaget, at del i forældremyndigheden ville give faren en større ansvarsfølelse over for barnet uden for ægteskab, og i sidste ende være til gavn for barnet, hvormed interesserne måtte anses for sammenfaldende.⁷¹

Formålet med samværsretten var at tilfredsstille barnets behov for kontakt med begge forældre og kontinuitet ift. den forælder, det ikke boede sammen med.⁷² Efter gældende ret havde faren til et barn uden for ægteskab ikke *ret* til samvær med barnet, men havde adgang hertil, hvis statsamtet fandt det foreneligt med barnets tarv, og at særlige omstændigheder, navnlig farens hidtidige forbindelse med barnet, talte herfor.⁷³ Med 1985-loven indførte lovgiver en samværsret for den forælder, der ikke havde del i forældremyndigheden, således at den gældende samkvemspraksis blev udvidet. Samværet kunne dog afslås eller ændres, hvis det var i strid med barnets tarv, navnlig under hensyntagen til farens hidtidige forbindelse med barnet.⁷⁴ Målet om at sikre barnet kontakt med begge forældre må ses i lyset af ugifte fædres øgede kontakt med deres børn, hvorfor opdeling mellem ægtebørn og børn uden for ægteskab gav et mindre rimeligt udgangspunkt for bedømmelsen af kontakten mellem barnet og den af forældrene, der ønsker samvær: *"Mange ugifte fædre har i dag gennem et samliv med moderen den samme forbindelse med og tilknytning til deres børn som gifte forældre. Der findes derfor ikke længere at være tilstrækkelig begrundelse for i loven at have særlige regler for ugifte fædres ret til samvær."*⁷⁵

Folketinget delte sig lige over, og lovforslaget blev vedtaget med 69-67 stemmer (3 stemte ikke).⁷⁶ Rettighedstænkningen ift. styrkelsen af fædres retsstilling var således ikke overvældende, men dog nok til at skubbe gang i denne type lovgivning, der havde ligestilling mellem fædre og mødre for øje, og som anså en personlig relation til faren som værdifuld for barnet. Det var ikke længere alene pligter, lovgiver bød en far, men nu ansås også farens *rettigheder* for noget, der kunne styrke barnets retsstilling.

⁶⁹ Justitsminister Ninn-Hansen FT 1984-85, till. F, sp. 10558 f.

⁷⁰ FT 1984-85, till. F, sp. 10559.

⁷¹ FT 1984-85, till. F, sp. 10540.

⁷² Bet. 1983; 985, s. 42 ff. og FT 1984-85, till. A, sp. 580.

⁷³ FT 1984-85, till. A, sp. 574. Bet. 1983; 985, s. 42. Muligheden for at få samvær var indført ifm. lov nr. 256 om ægteskabs indgåelse og opløsning af 4. juni 1969.

⁷⁴ FT 1984-85, till. C, sp. 493 f.

⁷⁵ Bet. 1983; 985, s. 43.

⁷⁶ FT 1984-85, till. F, sp. 10566.

3.3.2 1995: En særskilt regulering af forældremyndighed og samvær

1995-loven udskilte reglerne om forældremyndighed og samvær til en særskilt lov. Sigtet var fortsat at tage hensyn til barnets bedste, hvilket gav anledning til nogle materielle ændringer af retsstillingen efter 1985-ændringsloven.⁷⁷

I betænkningen fremhæves, at ugifte forældres adgang til at aftale fælles forældremyndighed nu var alment accepteret og ansås for en fordel for barnet.⁷⁸ Det blev derfor overvejet, om ugifte samlevende som *udgangspunkt* skulle have fælles forældremyndighed, hvilket dog ikke blev indført, da det ikke ansås for praktisk muligt.⁷⁹ Lovgivers opfattelse af, at farens kontakt med barnet var vigtig, er således også tydelig under 1995-lovens tilblivelse.

Den ugifte fars retsstilling blev styrket ved, at han ved ophævelse af et længerevarende samliv var ligestillet med moren fsva. fastlæggelse af forældremyndigheden, selvom der ikke forud for samlivsophævelsen forelå en aftale om fælles forældremyndighed. Ved uenighed skulle retten tildele forældremyndigheden med særligt hensyn til barnets bedste.⁸⁰

Idealet for samværet var fortsat at sikre barnets relation til begge forældre, så faderskabet medførte en ret til samvær, når det desuden var til barnets bedste.⁸¹ Reglen om samvær blev ændret således, at retten nu tilkom den forælder, der ikke havde barnet boende, da lovgiver anså det for uheldigt, at denne forælder ikke havde samværsret, hvis der var delt forældremyndighed.⁸² Ligeledes blev begrebet *samværsret* afskaffet til fordel for begrebet *samvær* for at nedtone, at det var en forælderrettighed, og understrege, at samværet skete i barnets interesse.⁸³

En forudsætning for, at ligestillingssynspunktet ift. forældrene kunne slå igennem, var, at hensynet til ægteskabets beskyttelse trådte i baggrunden. Samfundets opfattelse af ægteskabsinstitutions afgørende rolle for børnene var da også forladt, da næsten halvdelen af børn på dette tidspunkt blev født uden for ægteskab.⁸⁴ Ægteskabets legitimitet fandtes derfor ikke at skulle holde tilbage for en retsstilling, der tilgodeser barnets bedste, og hermed blev opfattelsen af ægtehemmet som en forudsætning for farens personlige relation til barnets liv forladt i lovgivningen.⁸⁵

3.4 2001-børneloven

I 1997 udgav Justitsministeriets børnelovsudvalg bet. 1350 om børns retsstilling. Spørgsmålene på betænkningens forside vidner i sig selv om store skift i opfattelsen af faderskabet, når der bl.a. fremgår ”skal en mand have ret til at blive far til sit barn?” og ”har et barn ret til 2 forældre?”. Med reformen forlod lovgiver sondringen mellem ægtebørn og børn født uden for ægteskab ved fastlæggelse af faderskab,⁸⁶ ligesom ligestillingen af forældre i og uden for ægteskab ansås for en vigtig styrkelse af barnets tarv.⁸⁷

Faderskabet blev nu kategoriseret i tre statusser; retligt, genetisk og socialt, hvor forsørgelsespligten alene blev omtalt som central i det retlige faderskab.⁸⁸ I modsætning til 1937-lovene blev forsørgelse

⁷⁷ Bet. 1994; 1279, s. 9 ff.

⁷⁸ Bet. 1994; 1279, s. 59.

⁷⁹ FT 1994-95, till. A, s. 2193 f.

⁸⁰ FT 1994-95, till. A, s. 2188 og 2195.

⁸¹ FT 1994-95, till. A, s. 2199 f.

⁸² Bet. 1994; 1279, s. 105 ff. FT 1994-95, till. A, s. 2194 f. og 2210.

⁸³ FT 1994-95, till. A, s. 2210.

⁸⁴ Bet. 1994; 1279, s. 36.

⁸⁵ FT 1994-95, till. A, s. 2193.

⁸⁶ Bet. 1997; 1350, s. 23.

⁸⁷ FT 2000-01, till. F, s. 268 ff.

⁸⁸ Bet. 1997; 1350, s. 25.

altså ikke beskrevet som en naturlig følge af slægtskabet, men af en retlig status, der ikke i alle tilfælde er bestemt af genetik.

Som led i ligestillingen af gifte og ugifte forældre blev det nu muligt at fastlægge det retlige faderskab og forældremyndigheden ved underskrivelse af en fælles omsorgs- og ansvarserklæring ifm. fødslen.⁸⁹ Det fremgik således direkte af loven, at det er muligt at aftale faderskab, selvom barnet utvivlsomt ikke genetisk er mandens, idet betænkelighedsforbeholdet ved anerkendelse af faderskabet udgik.⁹⁰ Hermed anerkender lovgiver, at en afgørende del af faderskabet er farens tilstedeværelse i barnets liv, og ikke blot biologien. I tilfælde, hvor der ikke er nogen, fx morens samlever, der anerkender faderskabet, bliver det genetiske forhold dog afgørende for fastlæggelse af faderskabet.

Faderskabet var blevet noget, mange ugifte fædre ønskede, og dette skift fra faderskabet som pligt-til rettighedsrelation blev også bemærket under forhandlingerne: *"I gamle dage gik faderskabssager ud på at blive fri for faderskabet for at slippe for regningen, men i dag handler faderskab om adgangsbilletten til samvær. Problemstillingen er en helt anden."*⁹¹ Ugifte fædres ønske om at påtage sig faderskabet var da også en af grundene til, at lovgiver nu søgte at gøre det nemmere for disse at få status som barnets retlige far, der var i tråd med lovgivers ønske om at sikre barnets relation til begge forældre.⁹²

3.4.1 Nye hensyn bag pater est-reglen

Pater est-reglen var ikke længere nødvendig som en strengt håndhævet bevisregel, da retsgenetiske undersøgelser kunne fastslå det genetiske faderskab med en til vished grænsende sandsynlighed.⁹³ Reglen blev opretholdt i en moderniseret form som en faderskabsregistrering, og den bevismæssige betydning af reglen blev indskrænket til et meget lille område.⁹⁴ Udover den rent praktiske værdi af pater est-reglen, der opretholder status quo og forenkler sagsbehandlingen ved fastlæggelse af faderskabet, fremhævede både børnelovsudvalget og lovforslagsstiller værdien af, at reglen kan sikre, at den retlige og *sociale* far er den samme.⁹⁵ Som nævnt ovenfor blev pater est-reglen i forarbejderne til 1960-loven beskrevet som modstridende hensynet til, at den retlige og *genetiske* far er den samme. At reglen kan medføre, at der ikke er sammenfald mellem den retlige og genetiske far, problematiseres derimod ikke under 2001-børnelovens tilblivelse. Den måde, lovgiver omtaler pater est-reglen på har således ændret sig, hvilket illustrerer, at reglen er opretholdt af andre hensyn, end den tidligere har hvilet på. Nu er lovgivers interesse i opretholdelsen et ønske om at sikre den personlige relation til den retlige og sociale far, hvilket hidtil var uomtalt.

3.4.2 Retten til at være far. Søgsmålsret i faderskabssager

Fædrenes stigende engagement i og ansvarsfølelse for børn uden for ægteskabet affødte et ønske om at styrke farens retsstilling, hvilket blev påpeget som tiltrængt af de fleste af Folketingets talere under forhandlingerne.⁹⁶ Ved indførslen af adgangen til at fastlægge faderskab og forældremyndighed via

⁸⁹ Bet. 1997; 1350, s. 67 f.

⁹⁰ FT 2000-01, till. A, s. 50 f. og 64 f.

⁹¹ Dahl-Sørensen, Venstre FT 2000-01, till. F, s. 269.

⁹² FT 2000-01, till. A, s. 48.

⁹³ Bet. 1997; 1350, s. 26.

⁹⁴ Fx hvis moren har været gift med én af to enæggede tvillinger, og har haft samleje med begge i den periode, hun blev gravid, Bet. 1997; 1350, s. 33.

⁹⁵ Bet. 1997; 1350, s. 29. og FT 2000-01, till. A, s. 50 ff.

⁹⁶ FT 2000-01, till. F, s. 268 ff.

omsorgs- og ansvarserklæringen blev den ugifte fars retsstilling væsentligt forbedret, da det ikke længere var nødvendigt formelt at anlægge faderskabssag ved statsamtet for at opnå status som retlig far.⁹⁷

Styrkelsen fik desuden form af en ret for en mulig biologisk far til at få faderskabet prøvet, da den aktuelle retsstilling ikke var tilfredsstillende for fædre, der hverken levede i ægteskab eller samliv med moren.: "(...) *samlevende par, hvor kvinden bliver gravid, og hvor de går fra hinanden inden barnets fødsel, for dér står den mand jo fuldstændig på herrens mark uden mulighed for at få fastlagt faderskab.*"⁹⁸ At manden ikke var gift eller samlevende med moren skulle dermed ikke i sig selv udelukke hans ret til at få prøvet faderskabet. Det kunne det derimod, hvis den af moren udlagte far anerkendte faderskabet.⁹⁹ Af de tre former for faderskab blev det sociale faderskab nemlig tillagt stor betydning, og det beskyttedes i lovforslaget ved, at den mulige biologiske far ikke med en faderskabs-sag kunne "bryde ind" i et samliv mellem en kvinde og en mand, der i fællesskab havde erklæret at drage omsorg for barnet.¹⁰⁰ Hensynet bag dette var, at barnet allerede havde en social far, og at en faderskabssag ville kunne skabe uro for barnet. I betænkningen lægges således vægt på vigtigheden af, at barnet har en far til stede i sit liv, men ikke på, om det er den genetiske far: "*Efter udvalgets opfattelse har det betydning for et barn, om det i sin opvækst har nære relationer til både en "mor" og en "far", som har hver sin personlighed, sine værdinormer og sin rolle i forhold til barnet.*"¹⁰¹ Begrænsning af farens søgsmålsret blev omtalt som en beskyttelse af barnet: "*Efter lovforslaget [uden begrænsningen] vil det være sådan, at personer, der anser sig selv for mulige fædre, selv efter et kortvarigt og flygtigt bekendtskab, vil kunne anlægge sager ved domstolene og få tilkendt samvær også i tilfælde, hvor moren eller dennes partner modsætter sig det. Og det er måske nok lige overdrevent nok at anbringe et barn i den situation, hvor det skal deles mellem sin mor og så hendes tilfældige værtshusbekendtskab.*"¹⁰² Citatet viser en opfattelse af, at en mand ikke kan forvente at blive en del af et barns liv alene i kraft af det biologiske bånd, men at en far er andet og mere end et biologisk ophav, da det personlige aspekt af faderskabet blev anset for afgørende for barnets bedste. Begrænsningen i en mulig biologisk fars adgang til at få prøvet faderskabet førte desuden til ligestillingsovervejelser, fordi moren ville kunne inddrage en mand i faderskabssagen, selvom han fx levede i et samlivsforhold med en anden kvinde: "*Men vi kan på den anden side godt se, at der er et ligestillingshensyn at tage. Når kvinder kan anlægge en faderskabssag ind i et ægteskab, så bør mænd i virkeligheden også kunne det. Det drejer sig om at kunne tage ansvar for et barn, senere et voksent menneske, og kunne vedkende sig faderskab.*"¹⁰³ Denne ligestilling var altså et spørgsmål om at give manden ret til at tage ansvar og vedkende sig faderskabet, hvilket illustrerer udviklingen mod en rettighedsrelation mellem far og barn. Det må dog bemærkes, at i tilfælde hvor moren skal anlægge sag mod en mand, der lever i et samliv med en anden kvinde, er der måske ikke andre, der vil anerkende faderskabet, hvilket af hensyn til barnet taler for en videre søgsmålsret for moren end faren.

Opfattelsen af, at det i alle tilfælde uden for ægteskab er biologien, der forpligter – og berettiger – faren er altså forladt. Det bærende princip bag lovgivningen er beskyttelse af barnets stabilitet i hverdagen, og sikring af relationen til den retlige far. Diskussionerne ovenfor viser, at der grundlæggende

⁹⁷ FT 2000-01, till. A, s. 27 og 41 f.

⁹⁸ Justitsminister, Jensen FT 2000-01, till. F, s. 276.

⁹⁹ FT 2000-01, till. A, s. 48.

¹⁰⁰ Begrænsningen i søgsmålsretten, hvor barnet ville få en anden far blev foreslået under betænkningen over lovforslaget FT 2000-01, till. B, s. 1600 f.

¹⁰¹ Bet. 1997; 1350, s. 44.

¹⁰² Søren Søndergaard (EL) FT 2000-01, till. F, s. 273.

¹⁰³ Arnold, Det Radikale Venstre, FT 2000-01, till. F, s. 273.

er et ønske om at give den retlige far rettigheder, men disse må vige, hvor de krambolerer med barnets tarv, ligesom kønsligestillingen mellem forældrene begrænses af barnets tarv.

3.5 Tiden efter 2001. Barnets perspektiv i centrum

I 2007 vedtog Folketinget forældreansvarsloven, der i vid udstrækning viderefører reglerne om forældremyndighed og samvær fra 1995-loven. Loven skulle fremme ligestilling mellem forældrene og sikre en mere tidssvarende regulering ift. forældremønstre.¹⁰⁴ Særligt ved loven er dog, barnets perspektiv indtager en væsentlig mere fremtrædende stilling såvel i lovforarbejderne som i lovens bestemmelser, hvilket var et udslag af lovgivers opfattelse af, at der var behov for at fremhæve dette perspektiv på reglerne.¹⁰⁵ At lovgiver nu fremhæver barnets perspektiv er allerede synliggjort ved lovens titlen, forældreansvarsloven, som understreger budskabet om, at et barn har ret til to forældre, der sammen tager sig af det.¹⁰⁶ Desuden fastlagde 2007-loven et grundlæggende princip om, at samtlige afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet ud fra hovedprincipperne om, at barnet har ret til to forældre, der skal drage omsorg og tage ansvar for barnet.¹⁰⁷

Loven har udgangspunkt i, at forældrene deler forældremyndigheden, og derfor er reglerne om ugifte forældres adgang til at etablere fælles forældremyndighed udvidet, da loven indfører automatisk fælles forældremyndighed for (nu) ugifte forældre, der var gift eller delte folkeregisteradresse, ti måneder før barnet blev født.¹⁰⁸ Ift. samvær er udgangspunktet i loven nu, at *barnet* har ret til kontakt med forældrene – ikke omvendt – hvormed rettighedstankerne bag samværet ift. barnet er udvidet.¹⁰⁹ Dette viser, at lovgiver fortsat anser den personlige relation mellem far og barn som meget værdifuld for barnet, men at rettighedsrelationen er styrket fra barnets perspektiv.

I 2018¹¹⁰ indsattes en indledende formålsbestemmelse i forældreansvarsloven, der udtrykkeligt sætter hensynet til barnets bedste i første række for alle forhold omfattet af loven, hvormed lovgiver tydeligt understreger, at hensynet til barnet skal gennemsyre ethvert forhold mellem barn og forældre.¹¹¹

Både formålsbestemmelsen og reglen om, at afgørelser skal træffes efter, hvad der er bedst for barnet, har forbillede i FN's børnekonvention¹¹² artikel 3.¹¹³

3.6 Delkonklusion

Barnets tarv har været det helt grundlæggende hensyn bag faderskabslovgivningens udformning og i den nyeste udvikling har lovgiver direkte i loven fastsat princippet om, at barnet kommer i første række. Opfattelsen af, hvad der er nødvendigt for at sikre barnets tarv har ændret sig gennem udviklingen, og det afspejler sig i lovgivers opfattelse af farens rolle,

Retsgenetiske undersøgelser har aldrig været mere pålidelige end de er i dag. Hvis lovgiver ønskede det, ville de således kunne indrette faderskabslovgivningen næsten udelukkende ud fra genetikken. Den modsatte udvikling er dog tilfældet. Faderskabet er gået fra at have det forsørgelsesretlige element baseret på biologiske forhold som det centrale, til at handle om at styrke de personlige og sociale

¹⁰⁴ FT 2006-07, till. A, s. 4478 f.

¹⁰⁵ FT 2006-07, till. A, s. 4423 og 4478 f.

¹⁰⁶ FT 2006-07, till. A, s. 4420.

¹⁰⁷ Bet. 2006; 1475, s. 22 f. FT 2006-07, till. A, s. 4483.

¹⁰⁸ FT 2006-07, till. A, s. 4407 f.

¹⁰⁹ FT 2006-07, till. A, s. 4409.

¹¹⁰ Lov nr. 1711 om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love af 27. december 2018

¹¹¹ FT 2018-19, till. A, lovforslag 91, s. 1 og 61 f.

¹¹² Konventionen om Barnets Rettigheder af 20. november 1989.

¹¹³ FT 2006-07, till. A, s. 4423 f. og 4483. FT 2018-19, till. A, lovforslag 91, s. 61.

aspekter og dermed sikre en familie for barnet. I lang tid var pater est-reglen den eneste regel, der slækkede på kravene til det genetiske slægtskab, hvilket blev legitimeret i hensynet til ægteskabsinstitutionens beskyttelse. I dag har lovgiver forladt opfattelsen af, at faderskab i alle tilfælde bør være afgjort af genetikken, både i og uden for ægteskab. I stedet er den sociale relation den vigtigste del af faderskabet, hvorfor det er ønskeligt, at den sociale far og moren kan aftale det retlige faderskab. Når den sociale far anerkender faderskabet, er hensynet til den genetiske sandhed derfor ikke afgørende. Dette illustrerer skiftet i faderskabsopfattelsen fra pligt- til rettighedsrelation, hvor hensigten bag styrkelsen af farens rettigheder er at tilgodese barnets tarv. Reglerne om, at faderskab og forældremyndighed kan aftales uanset de genetiske forhold, kombineret med søgsmålsrets begrænsningerne for en mulig biologisk far medfører, at det biologiske slægtskab ikke i sig selv fører til rettigheder; en biologisk far kan ikke gennemtvinge faderskabet og ret til samvær, når barnet allerede har en retlig far. De biologiske forhold bliver dermed alene afgørende for faderskabets fastlæggelse, når der ikke er nogen, der anerkender faderskabet. Dermed er retsstillingen fortsat, at pligterne ved det retlige faderskab – primært forsørgelse – i de tilfælde, hvor ingen anerkender faderskabet, vil komme til at hvile på den biologiske far.

Der er således vundet en rettighedstænkning frem hos lovgiver, der søger at fremme de sociale og personlige aspekter af faderskab gennem en styrket retsstilling for fædre og anerkendelse af ”aftalefamilien”. Hensynet bag at tildele faren rettigheder er beskyttelse af barnet, i den forstand, at de genetiske forhold er uden betydning, så længe barnet har en social og retlig far. Med forældreansvarsloven blev det for alvor understreget, at barnets rettigheder er det helt centrale udgangspunkt for alle aspekterne af faderskabet, hvorved farens rettigheder må vige for barnets.

4 Del II: Diskursive opfattelser af juridisk abort

Diskursteorien definerer diskurs som den måde, hvorpå fænomener artikuleres inden for et bestemt domæne. Inden for de tre kategorier; ligestilling, ansvar og barnets tarv, argumenteres der både for og imod juridisk abort, hvorved artikulationen af juridisk abort som flydende betegner er forskellige fra hinanden, hvilket skaber forskellige diskurser. Jeg har valgt denne opdeling for bedst muligt at illustrere konflikterne mellem diskurserne. Ligeledes har jeg valgt at sammenholde diskurserne med lovforarbejderne i et underafsnit til hver kategori for at give et mere sammenhængende indtryk af, hvordan diskurserne støtter eller modarbejder hensynene bag lovgivningen.

I kategorien ”ligestilling” er artiklerne, hvor forfatteren omtaler det rimelige eller urimelige i at mænd ikke har mulighed for juridisk abort, når kvinder kan få fysisk abort. Kategorien ”ansvar” omfatter artiklerne, hvor enten den biologiske fars eller mors ansvar for graviditeten og barnet bruges som argument. Den sidste kategori ”barnets tarv” omfatter artikler, der argumenterer for eller imod ud fra barnets tarv. Det har ikke været et kriterie, at artiklen direkte anvender udtrykket ”barnets tarv”. Desuden skabes der inden for de forskellige diskurser nogle subjektpositioner, og analysen af disse indgår løbende i afsnittene for den pågældende diskurs. De udførte interviews¹¹⁴ inddrages løbende.

4.1 Ligestilling

I denne kategori artikuleres juridisk abort enten som et værktøj, der fremmer ligestilling, eller noget, der ikke drejer sig om kønligestilling.

¹¹⁴ Findes transskriberet i bilag 1 og 3.

4.1.1 Juridisk abort som ligestillingsværktøj

Argumentationen for, at mænd bør have ret til juridisk abort, bygger i denne diskurs på en idé om ligestilling med kvindens ret til abort, fx illustrerende: "(...) kvinden skulle have ret til at bestemme over egen krop og uafhængigt af manden at vælge et barn fra (...) Skal denne mand ikke (også) have ret til at sige nej?"¹¹⁵ Forfatterens eget svar er, at "det ville være naturligt i et ligestillingsperspektiv, at der også blev plads til at se på mandens ønsker og behov." Hensynene bag abortlovgivningen overføres dermed også til mandens situation, når han ikke ønsker barnet, hvorved forfatteren artikulerer en relation mellem juridisk abort, ligestilling og selvbestemmelse over eget liv. I kronikken "Abortens asymmetri"¹¹⁶ beskrives kvindens ret til fri abort som "en hån mod ligestillingen". Forfatteren fremstiller det således, at "moderskab er gjort frivilligt, mens mandens faderskab er bundet", da kvinden ved en fysisk abort kan "fravælge konsekvensen af samlejet, nemlig graviditeten og dermed de pligter, der er forbundet med et barn". Diskursen artikulerer dermed faderskabets form af en retlig forpligtelse, som en antagonisme til ligestilling og mandens selvbestemmelsesret. I diskursen fremstilles målet med ligestilling som det at "ophæve konsekvenserne af kønnenes forskellige biologiske egenskaber"¹¹⁷ og skabe "så lige vilkår som biologisk muligt, ikke matriarkalske tilstande."¹¹⁸ De tildeler manden subjektpositionen "diskrimineret", og kvinden som "positivt forskelsbehandlet" pga. de biologiske forskelle, og således betydningstilskrives juridisk abort at være en ligestillingsløsning. Dermed søges juridisk abort indført på baggrund af en politisk ideologi om ligestilling.

En præmis i ligestillingsdiskursen er altså en retlig omklassifikation af abortbegrebet, så det bliver uafhængig af de medicinske, psykiske og fysiske konsekvenser af en abort. "Abort" artikuleres udelukkende i relation med "rettighed", hvormed betydningen af abort som "medicinsk/kirurgisk indgreb" forkastes. Ligestillingsdiskursen søger herved at give abortbegrebet et rent juridisk indhold, der handler om rettigheder. Når abort artikuleres som en rettighed, kan det således overføres til mandens situation, der ikke kan få en fysisk abort. At der rent faktisk kommer et barn til verden, er ikke i konflikt med det juridiske abortbegreb i denne diskurs, der søger at betydningstilskrive aborten som et rettighedsspørgsmål.

I mit interview med Retten til Liv artikulerede Hoffmann også relationen mellem juridisk abort og ligestilling: "hvad er det lige, manden vil have lov til, som kvinden ikke allerede har etableret en fuldstændig ubestridelig ret til i det danske samfund" og "kvinden har ret til at bestemme selv over sin egen krop og sit eget liv. Hvorfor har manden ikke det, altså?" Noget særligt ved Hoffmanns artikulation af juridisk abort som ligestillingsværktøj er, at juridisk abort vil være ligestilling med retten til den fysiske abort, som Retten til Liv ønsker afskaffet. På den måde kommer ligestillingsdiskursen til at fungere som et argument imod juridisk abort, uanset det umiddelbart kan forstås som et argument for. For Retten til Liv er ligestillingsargumentationen en måde at fremhæve det absurde ved den fysiske abort, hvormed argumentationen indgår i et større narrativ om at sikre barnet retten til at leve. Diskursen om juridisk abort som et ligestillingsværktøj etableres herved til støtte for afskaffelsen af den fysiske abort. Det er fx tydeligt i Hoffmanns udtalelse, om at rettighedstankegangen er problematisk, og bringer kynisme ind på familie- og reproduktionsområdet: "Det bliver på en eller anden måde mere tydeligt og synligt, når det er mænd, der beder om det." Når ligestillingslogikken beskrives som problematisk, er det således udtryk for opfattelsen af, at juridisk abort ikke bør indføres. De ønsker mænd og kvinder ligestillet, således, at ingen af dem har ret til abort, hverken juridisk

¹¹⁵ Platz, Tro & Filosofi: Fri abort til mænd, *Information*, 2000.

¹¹⁶ Kraft, Abortens asymmetri, *Information*, 2007.

¹¹⁷ Kraft, Abortens asymmetri, *Information*, 2007.

¹¹⁸ Staun, JURIDISK ABORT: Kom ned fra den matriarkalske piedestal, feminister!, *Politiken*, 2014.

eller fysisk. Ikke desto mindre tilslutter Hoffmann sig diskursen om, at juridisk abort kan fremme ligestilling ved at artikulere en relation mellem de to begreber.

4.1.2 Modarbejdelse af omklassifikation af abortbegrebet

I denne diskurs modarbejder forfatterne omklassifikation af abortbegrebet, fx "(...) med det nye helt igennem ulækre begreb om juridisk abort bliver det hele endnu mere fjernet fra virkeligheden. Unge mænd og kvinder skal have skåret ud i pap, at uønskede graviditeter fjernes ved operative indgreb, som kan have alvorlige psykiske og fysiske konsekvenser"¹¹⁹ og "Derimod er det et demagogisk trick at kalde en juridisk fritagelse fra faderansvaret for en 'abort'".¹²⁰ Abortbegrebet artikuleres således som et medicinsk/kirurgisk indgreb, der er andet og mere end et spørgsmål om rettigheder, hvorfor aborten ikke kan overføres til mandens situation. Dermed fremstiller diskursen det som en logisk brist, udelukkende at artikulere abort som et rettighedsspørgsmål. Det retoriske spørgsmål "Skal [moren] så også have ret til juridisk abort, efter at hun har født barnet?"¹²¹ er med til at understrege opfattelsen af, at juridisk abort til mænd er væsensforskellig fra kvindes ret til fysisk abort, og at reel ligestilling – hvis manden skulle kunne frasige sig faderskabet – ville være, at også kvinden kunne frasige sig de retlige forpligtelser over for et barn, der er født.

Inden for denne diskurs anvendes det biologiske faderskab som argument imod juridisk abort, fx "Faderen bliver biologisk far, hvad enten det bliver skrevet i en fødselsattest eller ej"¹²² og "At indføre en formel ansvarsfralæggelse ville ikke være en rettighed. Det ville være et privilegium til fordel for en uansvarlig ageren på bekostning af et barns velvære (...)"¹²³ Herved kritiseres idéen om juridisk abort som et ligestillingsspørgsmål, for uanset hvad, er der kommet et barn til verden, som faren er biologisk ophav til. Hermed fremstilles reproduktionsområdet som et område, man ikke kan ligestille via juridisk abort pga. de rent biologiske forskelle mellem mænd og kvinder. Det anføres fx, at man med juridisk abort "(...) [hellere vil] føre kønnenes rettigheder ud i absurditeter end at se på de reelle forskelle, der fortsat er mellem kønnene."¹²⁴

Begge mine respondenter tilsluttede sig diskursen om, at begrebet er misvisende. Hoffmann sagde fx "På en måde er juridisk abort et misvisende begreb (...)" og "Jeg synes jo, der er en hel masse, som den her tankegang glemmer, for jeg synes jo ikke, at manden og kvinden er helt ligestillet." Uanset, at Hoffmann artikulere juridisk abort som et ligestillingsspørgsmål, siger hun samtidig, at ligestillingstankegangen er problematisk. Umiddelbart virker udtalelserne som antagonistier til hinanden, men denne meget nuancerede diskursive opfattelse kan finde sin forklaring i, at Retten til Livs argumentation skal støtte det politiske mål om afskaffelsen af den fri abort. Ligeledes sagde Schaldemose fra Mødrehjælpen: "Fordi, at abort jo konkret er noget andet, altså det betyder jo et andet indgreb, hvor et barn ikke bliver til noget. Og her kommer der jo, ligesom, altså potentielt i hvert fald, et barn ud af det alligevel, ikke?" Schaldemoses diskursive fremstilling er mere typisk sammenholdt med de diskurser, jeg har afdækket i analysen af artiklerne, idet Schaldemose ikke samtidig artikulere juridisk abort som et ligestillingsspørgsmål.

4.1.3 Ligestillingsargumenter i lovgivningen

Kønsligestillingsperspektivet er først dukket op sent i udviklingen, hvor det blev anført mhp. at styrke relationen mellem far og barn, og altså ikke for at udvide farens personlige frihed til at vælge faderskabet fra. Det fremgår af hensynene bag lovgivningen, at ligestilling mellem mand og kvinde ikke

¹¹⁹ Bom and Bjerke, Aldrig har mænd udstillet sig selv mere kællingeagtigt, *Politiken*, 2014.

¹²⁰ Syberg, Juridisk abort?, *Information*, 2014.

¹²¹ Bom and Bjerke, Aldrig har mænd udstillet sig selv mere kællingeagtigt, *Politiken*, 2014.

¹²² Omic, Studerende: Juridisk abort er formel ansvarsfralæggelse, *Kristeligt-Dagblad.dk*, 2016.

¹²³ Omic, Studerende: Juridisk abort er formel ansvarsfralæggelse, *Kristeligt-Dagblad.dk*, 2016.

¹²⁴ Oguz, Juridisk abort handler ikke om ligestilling, *B.dk*, 2017.

ønskes strakt længere, end hvad der også er i barnets interesse. Mest klart ses dette under forhandlingerne om søgsmålsretten, hvor den mulige biologiske fars søgsmålsret må vige for barnets etablerede familieliv med en anden social og retlig far end den biologiske, jf. 3.4.2. Her blev kønsligestilling netop anført som argument for en uindskrænket søgsmålsret, men af hensyn til barnet blev den begrænset i tilfælde, hvor moren og den sociale far i fællesskab vil tage sig af barnet.

Hensynet til at sikre farens personlige frihed har ikke været fremhævet i udviklingen. Tværtimod er det tidligt i udviklingen anført, at den biologiske fars status som retlig far må pålægges ham, uanset de konsekvenser, det måtte få for ham. Det ses fx i forhandlingerne om navneretten, hvor konsekvenserne for faren blev omtalt som retfærdige, henset til at moren ikke kunne undslå sig datidens sociale konsekvenser af forældreskab uden for ægteskab, jf. 3.1.1.2. Først i nyere lovgivning er mandens rettigheder som forælder sat i fokus, men dog med afsæt i barnets tarv.

Umiddelbart må diskursen om juridisk abort som ligestillingsværktøj, anses for truende mod faderskabslovgivningens hensyn. Hvis man anskuer diskursen i en større tidsmæssig kontekst, kan det dog overvejes, om kønsligestillingshensynene i lovgivningen blot er de første, spæde skridt mod en stærkere forankring af kønsligestilling og rettighedstænkning på familieområdet. Således kan man anskue diskursen for at være en – blot forud for sin tid – naturlig videreførelse af de rettighedstanker, der er gjort på området for forældremyndighed og samvær, jf. særligt 3.3. Diskursen fremstiller jo juridisk abort som en løsning på et øget behov for ligestilling af mænd på familieområdet, som lovgiver allerede har slået til lyd for. Alligevel må det dog i lyset af lovgivers øgede fokus på at lade barnets interesser komme i første række i ethvert forhold, anses for at true faderskabsopfattelsen, hvis farens rettigheder skal strækkes til et punkt, der ikke tager højde for barnet. Ligeledes har ligestillingsindsatsen i lovgivningen primært arbejdet i retning af, at manden tog større ansvar for barnet gennem forældremyndighed og samvær, hvorfor en ligestillingsindsats i modsat retning vil true faderskabsopfattelsen i dansk ret.

I 1973 fik kvinder ret til fri abort, hvorfor en opfattelse af, at farens retsstilling skal påvirkes af dette, naturligvis ikke er at finde i lovforarbejderne før denne tid. Men heller ikke efter den fri aborts indførelse, har lovgiver inddraget dette i hensynene bag faderskabslovgivningen.

At faderskabet i en vis udstrækning er en pligtrelation, omtales i begge diskurser under ligestillingskategorien. Denne opfattelse har hersket, og hersker fortsat, i faderskabslovgivningen, smh. 4.2.3. Forskellen i diskurserne er dog, om dette er godt eller skidt. Hos lovgiver og i diskursen om modarbejdelse af omklassifikationen af abortbegrebet anses det som godt for såvel barnet som samfundet, men dette udfordres af diskursen om juridisk abort som ligestillingsværktøj, der vil sætte farens personlige frihed over ansvaret som far.

4.2 Ansvar

I denne kategori går de to overordnede diskurser på, at kvinden, hhv. manden bærer det største ansvar for graviditeten og barnet.

4.2.1 Kvindens ansvar som argument for juridisk abort

I denne diskurs fremstilles kvinden som havende overhånden på reproduktionsområdet, da hun kan afbryde eller gennemføre graviditeten uafhængigt af mandens ønsker. Argumentationen bygger desuden på betragtninger om præventionsmuligheder: *"Mænd har kun en mulighed, nemlig kondom, hvis de ikke skal gribe drastisk til værks med sterilisering eller fravalg af sex. Kvinder har langt flere midler til rådighed for at undgå graviditet, p-piller, minipiller, pessar, spiral fortrydelsespiller osv."*¹²⁵ Herved artikuleres en relation mellem kvinder og prævention, hvormed kvinden fremstilles

¹²⁵ Platz, Tro & Filosofi: Fri abort til mænd, *Information*, 2000.

som den ansvarlige, og det fremstilles som uretfærdigt, at manden skal påtage sig forpligtelserne af faderskabet, når barnets undfangelse og fødsel er kvindens ansvar.

Et fremtrædende synspunkt i denne diskurs er, at juridisk abort i hvert fald bør være muligt, når kvinden har snydt manden til et samleje uden prævention, fx ved at lyve om brug af p-piller. Således omtales *"Kvinder, der tager i byen for at udnytte mænd, som var de en sædbank"*¹²⁶ som typeeksempel på den uretfærdighed, juridisk abort skal hindre. Diskursen fremstiller mændene som nogle, der bliver bondefanget¹²⁷ og narret¹²⁸ af kvinderne, hvorved manden tildeles subjektpositionen som den svage part, der udnyttes af kvinden. Kvinden fremstilles derimod som stærk, selvstændig og bedragerisk. Dermed skabes en antagonisme mellem manden som den svage part og muligheden for at tage ansvar; det er ikke muligt at tage ansvar, når man bliver udnyttet, og derfor bør manden kunne få en juridisk abort for at undgå bl.a. de økonomiske konsekvenser af udnyttelsen. Desuden artikuleres en relation mellem kvindes snyd med prævention og sædelighedsforbrydelser, fx *"(...) at lokke en mand i reproduktionsfælden er det tætteste, en kvinde kan komme på at voldtage en mand (...)"*¹²⁹ Herved skabes subjektpositionerne kriminel kvinde vs. mandligt offer, der fremstiller det som en berigelse for moren, at hun får et barn samt en retlig far til barnet. Ideologien bag dette argument kan findes i det velkendte moraliserende udtryk, at *"forbrydelser ikke skal kunne betale sig"*, for hvis kvinden både får barnet og en retlig far til det, ja så har forbrydelsen netop betalt sig, hvilket juridisk abort skal hindre. Barnet kan altså ikke både være et resultat af morens bedrag og samtidig være mandens forpligtelse.

4.2.2 Mandens ansvar som argument imod juridisk abort

Den anden ansvarsdiskurs artikulerer juridisk abort som en antagonisme til mandens personlige ansvar for barnet, da ansvaret fremstilles som helt uafhængigt af kvindens mulighed for at afbryde graviditeten og af evt. bedrag. Diskursen artikulerer en relation mellem manden og prævention, fx: *"For hvordan i himlens navn kan nogen mand dog tro, at han på den ene side kan dyrke sex med en kvinde uden brug af kondom og på den anden side tillade sig at stå undrende tilbage, når kvinden er blevet gravid?"*¹³⁰ Diskursen fremstiller det som mandens ansvar at beskytte sig mod graviditet, og gør han ikke det, må han tage ansvaret. Denne opfattelse blev også artikuleret af Hoffmann: *"(...) hvis han ikke ville have et barn, så kunne han jo bruge noget prævention, hvorfor er det ikke hans ansvar? Der må man tage ansvar for sit eget liv. (...) Men der er det, det hurtigt smitter af på, at det synes jeg faktisk også er et vilkår for kvinder."* Hoffmann artikulerer således juridisk abort som en antagonisme til det personlige ansvar, men dette er for at understrege ansvarsproblematikken ved den fysiske abort. Hoffmann fremstiller således det personlige ansvar som både værende i strid med juridisk og fysisk abort,¹³¹ hvorved hun tilslutter sig diskursen om, juridisk abort er en antagonisme til mandens personlige ansvar.

Juridisk abort artikuleres desuden i relation til umandighed, fx *"Pivesjoskerne vil have endnu mere frit valg på alle hylder. Det nærmest perverterede forslag om, at mænd fremover skal kunne undgå ansvaret for dem af deres seksuelle udskjelser, som ender i en graviditet"*¹³² og *"Juridisk abort er*

¹²⁶ Fransson, JURIDISK ABORT: Dansk Kvindesamfund er for langt ude, *Politiken*, 2016. Ligeledes omtales den biologiske far som reduceret til sædleverandør i *Grenov*, *Hvor er barnets ret?*, *Jyllands-Posten*, 2016.

¹²⁷ Staun, JURIDISK ABORT: Kom ned fra den matriarkalske piedestal, feminister!, *Politiken*, 2014.

¹²⁸ Nielsen, Giv mænd ret til juridisk abort - det vil være ligestilling, *Berlingske*, 2017.

¹²⁹ Staun, JURIDISK ABORT: Kom ned fra den matriarkalske piedestal, feminister!, *Politiken*, 2014.

¹³⁰ Marstal, Kom så med de p-piller til mænd, *Politiken*, 2016.

¹³¹ Samme argumentation findes i *Nord Hansen*, Et folk i frit forfald, *Indre Missions Tidende*, 2014.

¹³² Bom and Bjerke, Aldrig har mænd udstillet sig selv mere kællingeagtigt, *Politiken*, 2014.

for vatpikke”¹³³ ”Vatpik” er et nedsættende ord om en mand, der mangler vilje og handlekraft¹³⁴; i denne sammenhæng fordi manden ikke tager ansvar for barnet. Med disse udtryk tildeler diskursen de mænd, der ønsker juridisk abort, subjektpositionen umandig og uansvarlig, når de ikke ønsker at være far til deres biologiske barn. Diskursen fremstiller altså det biologiske slægtskab som grundlaget for ansvaret. Herved udgrænses ”ligestilling”, ”rettigheder” og ”retfærdighed” fra betydningen af juridisk abort, og i stedet artikuleres en relation mellem juridisk abort, ansvarsfraskrivelse, og ”klynk over biologiens orden”¹³⁵. Diskursen fremstiller det som umuligt at tage ansvar for sine handlinger og samtidig kræve juridisk abort, hvorved der skabes antagonisme mellem ansvarstagen og juridisk abort. At kvinden fx har snydt manden, er dermed ikke en begrundelse for, at manden ikke har et ansvar: *”Uanset om kvinden har ”snydt” manden (...) så må manden for mig at se også tage sin del af ansvaret for resultatet af de fornøjelser, han har valgt at indlade sig på.”*¹³⁶

I diskursen artikuleres ligeledes en relation mellem strafferetlige synspunkter og det biologiske faderskab, fx *”Det er mit ansvar, hvis jeg kører over for rødt. Jeg bærer også min del af ansvaret, hvis mit ægteskab går i stykker. Men nu vil en gruppe borgere i ligeberettigelses navn have lovgivningens velsignelse til at fraskrive sig ansvaret, hvis der kommer et utilsigtet barn ud af et samleje (...) Hvad enten man er ædru eller plørefuld, så står man til et klip i kørekortet, hvis man kører over for rødt. Der er grundlæggende ingen forskel til det at dyrke sex”*.¹³⁷ På denne måde fremstilles faderskabet som en sanktion, der følger af samlejet, som manden må tage på sig. Juridisk abort fremstilles dermed som en antagonisme til opfattelsen af, at man skal stilles til ansvar for sine handlinger.

4.2.3 Ansvarsargumenter i lovgivningen

I lovgivningen har ansvarsbetragtningerne overvejende vedrørt farens ansvar. Det var således et problem forud for 1937-reformen, at fædre uden for ægteskab i så stor grad kunne undslå sig forpligtelserne ved et faderskab, og ansvarssynspunkterne ift. faren var således meget tydelige under 1937-lovene og 1960-loven. I diskursen om mandens ansvar som argument for juridisk abort knyttes ansvaret til det biologiske forhold mellem faren og barnet. Opfattelsen af, at biologien spiller en afgørende rolle, var stærkt forankret i lovgivningen langt op i 1900-tallet, men er nu stort set forladt med anerkendelse af aftalefamilien. Det biologiske slægtskab anses ikke længere for afgørende, når en anden mand end den biologiske far anerkender faderskabet. Faderskabet fastsættes dog stadig ud fra det biologiske slægtskab, når ingen anerkender at være far. Diskursen om mandens ansvar som argument imod juridisk abort støtter således lovgivers opfattelse af, at biologien i visse tilfælde bør medføre forpligtelser over for barnet.

Lovgivningens store fokus på farens ansvar er dog ikke et udtryk for, at lovgiver mener, faren bærer et større ansvar end moren. Det må ses i sammenhæng med, at morens ansvar for barnet anses for givet i lovgivningen, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved, at ugifte mødre i lang tid havde forældremyndigheden alene, uden mulighed for at dele den med faren til barnet. Især under 1937-lovenes tilblivelse blev det fremhævet som et alvorligt samfundsmæssigt problem, at den lempelige faderskabslovgivning medførte, at moren blev ladet i stikken med de sociale og økonomiske konsekvenser af barnet uden for ægteskab. Efter gældende ret er moren stadig som udgangspunkt forældremyndighedsindehaver, hvis ikke andet er aftalt, hvilket man kan opfatte således, at denne tendens stadig er synlig i lovforarbejderne. Men i den seneste retsudvikling er det dog tydeligt, at lovgiver søger at fordele ansvaret lige mellem forældrene ved at understrege barnets ret til to forældre, jf. 3.5.

¹³³ Sønderhave Christophersen, Juridisk abort er for vatpikke, *Information*, 2015.

¹³⁴ <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=vatpik>, tilgået 9. april 2021.

¹³⁵ Ilsøe Astrup and Basse, Juridisk abort: Lad os få den seriøse debat, *B.dk*, 2016.

¹³⁶ Borricholt Steen, Lagengymnastik er ikke samfundets ansvar, *Kristeligt-Dagblad.dk*, 2016.

¹³⁷ Grenov, Hvor er barnets ret?, *Jyllands-Posten*, 2016.

Ligeledes bliver det ikke i diskurserne problematiseret, om moren har – og tager – ansvar for barnet. Diskursen om kvindens ansvar som argument for juridisk abort fremstiller imidlertid dette som en faktor, der skal medføre, at manden ikke skal forpligtes. I lovgivningen er det dog tydeligt, at lovgivers hensigt har været at sikre, at begge forældre tager ansvar af hensyn til barnet, til samfundets økonomiske interesser og interessen i at sikre familien. Opfattelsen af, at faren er udenforstående og uden ansvar for et barn, han ikke ønsker, er ikke til stede i hensynene bag lovforarbejderne, jeg har beskæftiget mig med, hverken historisk eller nutidigt. Tværtimod er farens og morens fælles ansvar for barnets omsorg understreget med forældreansvarsloven. En faderskabsopfattelse, der bygger på, at alene moren er ansvarlig, truer den helt grundlæggende opfattelse i lovgivningen om, at begge forældre må tage ansvar for barnet.

Det er interessant, at diskurserne i ansvars kategorien begge fremstiller ansvarsspørgsmålet som relateret til strafferetlige spørgsmål. Opfattelsen af, at familie- og reproduktionsområdet skal reguleres strafferetligt, er dog forladt, hvilket fx ses i forhandlingerne om afskaffelsen af bidragspligten, hvor den gældende retsstilling blev anset som en art sanktion, der ikke var tidssvarende som følge af de nye bevismuligheder, jf. 3.2.1. At den fysiske abort er løftet ud af den strafferetlige regulering ved indførslen af den fri abort i 1973¹³⁸, er ligeledes et eksempel på denne udvikling. Dermed truer diskursernes straffesynspunkter den eksisterende opfattelse af, forældreskab og familieliv ikke skal reguleres strafferetligt.

4.3 Barnets tarv

Konflikten mellem diskurserne i denne kategori går på, om juridisk abort er forenelig med barnets tarv eller ej.

4.3.1 Som argument imod juridisk abort

I denne diskurs fremstilles barnets rettigheder som overset i debatten: *"Deres behov for og ret til en far forbigås i larmende tavshed"*¹³⁹ og *"[vi skal ikke] derhen, hvor vi begynder at udslette kønnenes forskelligheder i denne sammenhæng endda på bekostning af barnets tarv"*¹⁴⁰ samt *"Det ville være et privilegium til fordel for en uansvarlig ageren på bekostning af et barns velvære, som ikke kan tale sin egen sag."*¹⁴¹ Således artikuleres juridisk abort som en antagonisme til barnets tarv, hvormed der ikke både kan være ret hertil og mulighed for at beskytte barnets tarv på samme tid. Barnet tildeles subjektpositionen som den svage part i forhold til faren: *"Den største taber er uundgåeligt den mindste og svageste part: barnet."*¹⁴²

Diskursen fremstiller juridisk abort som i strid med barnets interesse, fordi det hindrer barnet i at kende sit ophav og dets mulighed for en relation til sin biologiske far. Der artikuleres dermed en relation mellem barnets tarv og relationen til faren. Diskursen fremstiller det som umuligt for ved lovgivning at kompensere for det manglende faderskab, fx *"Staten kan overtage ansvaret for barnet på en række praktiske områder (...) dog kan intet opveje følelsen af at blive svigtet af sin egen forælder"*¹⁴³ og *"Men staten kan ikke overtage en fars rolle i et barns liv. Staten kan ikke køre barnet til fodbold, og staten kan heller ikke lære barnet at cykle."*¹⁴⁴ Her artikuleres en relation mellem juridisk abort og at være en dårlig far, da en god far er ville være til stede i barnets liv. Ligeledes viser citaterne

¹³⁸ Lov nr. 350 om svangerskabsafbrydelse af 13. juni 1973

¹³⁹ Grenov, Hvor er barnets ret?, *Jyllands-Posten*, 2016.

¹⁴⁰ Oguz, Juridisk abort handler ikke om ligestilling, *B.dk*, 2017.

¹⁴¹ Omic, Studerende: Juridisk abort er formel ansvarsfralæggelse, *Kristeligt-Dagblad.dk*, 2016.

¹⁴² S. Larsen, Abort. Ansvar for sig selv og hinanden, *Vejle Amts Folkeblad*, 2014.

¹⁴³ Omic, Studerende: Juridisk abort er formel ansvarsfralæggelse, *Kristeligt-Dagblad.dk*, 2016.

¹⁴⁴ Stefani, Juridisk abort - en hyldest til ansvarsløsheden, *Berlingske*, 2017.

en opfattelse af, at farens personlige relation til barnet er vigtig, og at faderskab ikke blot er et spørgsmål om forsørgelse.

I diskursen fremstilles det således, at barnet har ret til to forældre¹⁴⁵, og at denne ret ville krænkes, hvis der blev indført en adgang til juridisk abort: *"Det er altid barnets tarv, der må komme i første række. Og her må vi fastholde den præmis, at et barn som udgangspunkt har det bedst med to forældre."*¹⁴⁶ I mit interview med Mødrehjælpen artikulerede Schaldemose ligeledes, at et barn har behov for og ret til to forældre: *"(...) et udgangspunkt for os vil være barnets behov for og ret til at kende begge forældre."* Det var gennemgående for Schaldemoses artikulation af juridisk abort, at det er i strid med barnets tarv, hvilket fx er klart i følgende: *"[juridisk abort] vil give et barn et liv og en start på et liv, hvor man føler sig fravalgt. (...) Og det har ikke noget med jura og lovgivning at gøre, men det har noget med følelser og trivsel at gøre, kan du sige, ikke? Og selvværd."* og *"(...) det er barnets ret, der vægter højest."* Hermed artikulerer Schaldemose juridisk abort som skadende for barnet på grund af barnets viden om, at det er blevet fravalgt. Diskursen fremstiller dermed barnets behov for og ret til en relation til faren som noget, der udelukker indførslen af juridisk abort, fordi barnets interesser skal sættes over farens. Samtidig fremstilles faren som en vigtig personlig relation i barnets opvækst, da det ikke er de økonomiske, forsørgelsesmæssige aspekter af faderskabet, der er de centrale for barnets tarv, men derimod barnets relation til faren.

4.3.2 Som argument for juridisk abort

Andre forfattere fremstiller juridisk abort som i overensstemmelse med barnets tarv, fx: *"Diskussionen om barnets tarv er i denne principielle forbindelse faktisk irrelevant, for en mand, der ikke vil se sit barn, kan lade være – med eller uden juridisk abort."*¹⁴⁷ Logikken bag denne opfattelse er, at uanset, om den biologiske far er retlig far eller ej, vil han kunne fravælge relationen til barnet, hvorfor den rent juridiske forskel ikke er i strid med barnets tarv. Ved at fjerne aspektet om barnets tarv, efterlader forfatteren spørgsmålet om juridisk abort som et spørgsmål om farens rettigheder. Illustrerende er desuden disse citater: *"Det er næppe i barnets tarv at have en far, der er tvangsfar"*¹⁴⁸ og *"Børnenes opvækst hos en fraværende fader vil være markant bedre end hos en modvillig fader."*¹⁴⁹ Herved skabes en antagonisme mellem uønsket faderskab og barnets bedste, fordi et tvungent faderskab ville være direkte skadeligt for barnet. Juridisk abort artikuleres dermed i relation til barnets tarv.

I diskursen anføres, at biologien ikke er afgørende for barnets tarv, hvilket illustreres af følgende citat: *"Her bruger jeg begrebet 'forælder' med fuldt overlæg, for som retstilstanden er i dag, bliver manden jo far, uanset hvordan han forholder sig. Der er forskel på de to ting."*¹⁵⁰ Dermed fremstilles faderskabet som uafhængigt af biologien til støtte for artikulationen af relationen mellem juridisk abort og barnets tarv.

Citaterne ovenfor viser, at forfatterne faktisk anser faren for at have en social og personlig rolle i barnets liv, men at denne kun er til barnets bedste, når faren ønsker at påtage sig faderskabet. Fravalget af de personlige og sociale aspekter af faderskabet legitimeres i farens selvbestemmelsesret og barnets interesse i ikke at have en modvillig far. Således fremstiller diskursen det sådan, at det ikke

¹⁴⁵ Fx *Borrisholt Steen*, Lagengymnastik er ikke samfundets ansvar, *Kristeligt-Dagblad.dk*, 2016. *S. Larsen*, Abort. Ansvar for sig selv og hinanden, *Vejle Amts Folkeblad*, 2014.

¹⁴⁶ *Stefani*, Juridisk abort - en hyldelse til ansvarsløsheden, *Berlingske*, 2017.

¹⁴⁷ *Staun*, JURIDISK ABORT: Kom ned fra den matriarkalske piedestal, feminister!, *Politiken*, 2014.

¹⁴⁸ *Hermansen*, Skal mænd have fri abort?, *blogindlæg på B.dk*, 2016.

¹⁴⁹ *Thomsen*, Juridisk abort burde være en rettighed for mænd, *Berlingske*, 2019.

¹⁵⁰ *Nielsen*, Giv mænd ret til juridisk abort - det vil være ligestilling, *Berlingske*, 2017.

er det genetiske eller retlige faderskab, der giver barnet et godt liv, men derimod farens ønske om faderskab, der er afgørende.

4.3.3 Barnets tarv i lovgivningen

Hensynet til barnets tarv har været til stede i lovgivningen allerede fra 1937-lovene, skulle fremme ligestilling af børn i og uden for ægteskab. Barnets behov for en personlig relation til faren var dog ikke omtalt i 1937- og 1960-loven, hvilket må forstås i sammenhæng med tidens interesse i at beskytte ægteskabets legitimitet. Det vigtige var derimod forsørgelsen af barnet, som faderskabet skulle sikre. Først da hensynet til ægteskabets legitimitet trådte i baggrunden, begyndte lovgiver at lægge vægt på farens sociale og personlige rolle i barnets liv, uanset forældrenes civilstatus. Lovgivers tiltag mhp. at styrke farens retsstilling viser, at barnets relation til sin biologiske far anses som vigtig. Opfattelsen af, at barnet ikke har behov for kontakt med sin *biologiske* far, ses alene i forarbejderne, når der er andre, der anerkender faderskabet. Lovgivningen anser således kun den modvillige biologiske far som i strid med barnets tarv, når der er en villig tredjemand, der påtager sig faderrollen, jf. 3.2.2 og 3.4.2. På denne måde støtter diskursen om barnets tarv som argument for juridisk abort faktisk hensynene bag lovgivningen om, at faderskabet ikke i ethvert henseende skal hvile på genetikken. Denne diskurs går dog en del længere i retningen af frigørelse fra de genetiske forhold ved at argumentere for, at den biologiske fars forpligtelser også bør kunne frasiges i de tilfælde, hvor der *ikke* er andre, der anerkender faderskabet, hvilket fører til, at barnet ikke får nogen retlig far. Dermed kommer diskursen til at modarbejde lovgivers opfattelse af, at genetikken kun bør fraviges, når der er en anden retlig far.

I nyere lovgivning er der et øget ønske om, at barnets behov for kontakt til begge forældre tilgodeses, jf. 3.3 og 3.4. Diskursen om, at juridisk abort er i overensstemmelse med barnets tarv, truer således lovgivers opfattelse af, at barnet har ret til to forældre, og at barnets tarv skal sættes først i alle forhold mellem barn og forældre. Derimod støtter diskursen om barnets tarv som argument imod juridisk abort hensynene i lovgivningen, da den fremstiller juridisk abort som i strid med barnets tarv og ret til to forældre, og da den fremstiller hensynet til barnet som mere tungtvejende end hensynet til faren som individ.

4.4 Delkonklusion

Analysen viser, at den flydende betegnelse ”juridisk abort” betydningstilskrives på forskellige måder, afhængig af, hvilken politisk dominans – hegemoni – aktørerne søger at etablere. Aktørerne, der argumenterer for juridisk abort, søger at gøre konceptet så selvfølgeligt, at der ikke kan sættes spørgsmålstegn ved det. At vi skal have ligestilling mellem kønnene, tage ansvar for egne handlinger og beskytte barnets tarv er udbredte samfundsopfattelser i Danmark, og ved at artikulere en relation mellem disse begreber og juridisk abort, søger aktørerne at etablere politisk dominans, der fører til indførslen af juridisk abort. Men som diskursteorien forudsætter, er hegemoni et uopnåeligt mål, da der altid vil være konkurrerende diskurser, der skaber antagonismer og udfordrer den hegemoni, der forsøges etableret. Disse konkurrerende diskurser søger at etablere en politisk dominans imod juridisk abort ved at sætte begrebet i et antagonistisk forhold til samfundets idealer om ligestilling, ansvar for egne handlinger og barnets tarv, således at juridisk abort vil være til hinder for at opnå disse.

Det gennemgående tema i diskurserne, der argumenterer for, er at de gør juridisk abort og faderskab til et spørgsmål om en ubetinget rettighedstænkning ift. faren; en ret til ligestilling og en ret til videst mulig personlig frihed, uanset barnet, ud fra den overordnede politiske agenda om ligestilling og beskyttelse af *individets* rettigheder. På den måde truer diskurserne, der argumenterer for juridisk abort, lovgivers opfattelse af, at farens rettigheder skal modificeres af og tilpasses en række overordnede hensyn til barnet og familiens sammenhæng, hvor barnets tarv kommer i første række.

5 Del III: Retspolitiske overvejelser

Afslutningsvis vil jeg gøre retspolitiske overvejelser om juridisk abort på baggrund af Dalberg-Larsens fem opfattelser af retspolitik som retsvidenskab. Overvejelserne vil inddrage de hensyn, jeg har afdækket i del I og argumenterne fra del II. Straks redegøres for en faderskabsdom, hvor juridisk abort blev påberåbt, et borgerforslag og to kvantitative undersøgelser, som inddrages i de retspolitiske overvejelser.

5.1 Juridisk abort i retspraksis

TFA 2016.416 er den eneste trykte dom, der i skrivende stund¹⁵¹ indeholder udtrykket ”juridisk abort”. I en faderskabstvist dømte byretten F til far, da den retsgenetiske prøve viste en sandsynlighed på 10.000 til 1 for, at F var den biologiske far. F gjorde derfor gældende, at han burde have krav på juridisk abort for at blive sidestillet med moren, der kunne have valgt abort eller undladt at oplyse hans identitet. Baggrunden for dette var, at barnet ikke var et fælles ønske, men at moren skulle have snydt F. F henviste til ligestillingslovens §§ 1 og 2 og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 7, 8 og 30. Disse anbringender blev afvist med ”*Det, der er anført af F for landsretten, kan ikke føre til et andet resultat.*” Landsretten afviser således klart, at farens rettigheder efter ligestillingsloven eller EMRK krænk¹⁵² ved at nægte ham en juridisk abort, hvorfor der ikke er holdpunkter for at antage, at retspraksis skulle fortolke ligestillingsloven eller EMRK som indeholdende en sådan ret.

5.2 Borgerforslaget og kvantitative undersøgelser

Spørgeskemaundersøgelser fra Gallup¹⁵³ og Epinion¹⁵⁴ tegner et billede af, at der i en god del af den danske befolkning hersker en opfattelse af, at juridisk abort bør indføres, i hvert fald i visse tilfælde. 42 % af de adspurgte i Epinionundersøgelsen svarede, at der bør være adgang til juridisk abort. I Gallupundersøgelsen var 39% helt enig eller enig i, at en mand frit bør kunne få en juridisk abort, hvis kvinden vælger at få barnet mod hans vilje; i tilfælde, hvor kvinden *beviseligt* havde narret manden, var 68% helt enig eller enig. Ud fra undersøgelserne at vurdere vil indførslen af en generel ret til juridisk abort altså være i overensstemmelse med lidt under halvdelen af den danske befolknings retsopfattelse. Antallet af respondenter er ca. 1.200 i hver undersøgelse, der angives at være repræsentativt udvalgt.

I 2018 blev der stillet et borgerforslag¹⁵⁵ om indførslen af juridisk abort, der argumenterede ud fra et ligestillingssynspunkt. Forslaget fik 3.433 ud af de 50.000 stemmer, der kræves, for at det kan fremsættes i Folketinget. Det lave stemmeantal kan virke overraskende i lyset af Gallup- og Epinionundersøgelserne, men kan dog skyldes mange ting, fra manglende vilje blandt borgerne til begrænset mediedækning, osv. Det trækker dog i retning af, at der ikke aktuelt er en politisk vilje i befolkningen til at indføre en adgang til juridisk abort.

5.3 Retspolitiske overvejelser

Indledningsvis redegør jeg for Dalberg-Larsens fem idealtyper, som jeg herefter anvender i min retspolitiske argumentation de steder, de kan bruges til at understøtte argumentationen. Nogle idealtyper vil være mere anvendelige end andre, ligesom man ikke skarpt kan adskille de forskellige idealtyper. Målet med det retspolitiske afsnit er at sætte debatten i et retsvidenskabeligt perspektiv og vurdere, om man kan argumentere for juridisk abort herudfra.

¹⁵¹ Søgning i Karnov senest foretaget d. 6. maj 2021.

¹⁵² I øvrigt er det et spørgsmål om lovens og konventionens anvendelsesområde, der dog ikke uddybes nærmere her.

¹⁵³ Gallup, 2013.

¹⁵⁴ Epinion, 2016.

¹⁵⁵ <https://www.borgerforslag.dk/se-og-stoet-forslag/?Id=FT-01550>, tilgået 21. januar 2021.

5.3.1 De fem idealtyper

Retspolitikeren som bygmester relaterer sig til opfattelsen af, at retsreglerne skal udformes på en samlet, entydig og forudsigelig måde. Det ideelle mål er at udmønte disse krav ved omfattende lovkodifikationer på større, sammenhængende retsområder, men i dag er idealet primært anvendeligt som et krav om velformulerede og konkrete retsregler.

Retspolitikeren som social teknolog tager sigte på, at retsregler udformes på en måde, der mest effektivt realiserer de tilsigtede mål med lovgivningen, hvorfor disse retspolitiske overvejelser må tage udgangspunkt i en årsags- og virkningstænkning. Denne idealtipe for retspolitik er naturlig at se på, når retsregler tiltænkes en bestemt effekt i samfundet, eller når retsstillingen er konsekvensen af en lang, historisk udvikling, da samfundet kan have andre behov nu end historisk.

Retspolitikeren som talsmand for den juridiske tradition bygger på en opfattelse af, at jurister har en særlig samfundsmæssig opgave at udøve. Afgørende bliver således, at retsreglerne viderefører den juridiske tradition, som præger det pågældende retsområde, hvorfor det må overvejes, om en retsregel om juridisk abort vil stride mod andre regler eller generelle principper. Denne idealtipe står stærkest, når der ikke er en særlig uenighed mellem jurister, borgere og ekspertgrupper om de grundlæggende hensyn.

Retspolitikeren som talsmand for borgernes værdier foreskriver, at lovgivningen skal baseres på befolkningens værdier, fordi det anses for et grundlæggende problem ved megen lovgivning, at den ikke afspejler disse. Denne opfattelse er bedst anvendelig som idealtipe, når der hersker et generelt, ensartet værdisæt blandt borgerne.

Retspolitikeren som moralfilosof vedrører mere almene og ubundne værdiorienteringer i retning af generelle moralske og etiske overvejelser. Her må det bl.a. besluttes, hvilken moral og værdiopfattelse, der bør lægges til grund for reguleringen gennem en analyse af det konkrete område.

5.3.2 Retspolitiske overvejelser om juridisk abort

I debatten fremstilles "det tvungne" faderskab af nogle som en utilsigtet virkning af gældende ret, som juridisk abort kan løse. I lyset af lovforarbejderne kan mandens manglende adgang til at frasige sig faderskabet dog ikke anses for en *utilsigtet* virkning. Det er netop formålet med reglerne, at faren ikke skal kunne frasige sig forpligtelserne, idet lovgivers mål er at sikre, at barnet har en retlig far, og at barnets interesser kommer i første række. I diskurserne, der argumenterer for juridisk abort opstilles derimod bl.a. et politisk mål om, at ingen mand skal være forpligtet til faderskabet imod sin vilje. En retspolitik indrettet mhp. at give faren adgang til at fravælge faderskabet ville være i strid med lovgivers aktuelle hensigt, nemlig at barnet får to retlige forældre. Med de politiske målsætninger, lovgiver har i dag, vil man således ikke ud fra idealtypen *retspolitikeren som social teknolog* kunne argumentere for juridisk abort; det ville ikke egne sig til at nå lovgivers aktuelle politiske mål.

Man kan desuden med inspiration fra idealtypen om retspolitikeren som social teknolog overveje, om juridisk abort ville kunne realisere målet om ligestilling, som det er fremstillet i diskursen om juridisk abort som ligestillingsværktøj og i borgerforslaget. Præmissen for de umiddelbart følgende betragtninger er altså, at *hvis* lovgiver satte det politiske mål om at styrke ligestillingen mellem fædre og mødre, *ville man så* kunne argumentere for juridisk abort med denne idealtipe. Under ligestillingsdiskursen blev omklassifikationen af juridisk abort anført som argument imod indførslen heraf, hvilket jeg mener, er et godt argument. Dette begrundes jeg med, at lovgivningen om fri abort ikke kan anses for en regulering af moderskabet som sådan, da der ved en fysisk abort ikke kommer til at bestå et moderskab – eller faderskab for den sags skyld. Kvindens retsstilling ift. moderskab er hverken styrket eller svækket af, at hun har ret til fri abort, fordi en abort ikke har indflydelse på de retlige forpligtelser forbundet med moderskabet. Hertil kommer, at der rent faktisk vil være et barn, uanset

om manden får en juridisk abort eller ej. Det, manden ønsker, er således noget, kvinder ikke har ret til; nemlig at frasige sig forpligtelserne over for barnet, der *er* født. Ligeledes er det i TFA 2016.416 fastslået, at fraværet af den juridiske abort ikke er i strid med ligestillingsloven eller EMRK. Heller ikke i dette tankeeksperiment ville man altså kunne anvende idealtypen om *retspolitikeren som social teknolog* til at argumentere for juridisk abort på baggrund af et politisk mål om ligestilling.

Hensynet til at sikre barnet en retlig far har været centralt i hele retsudviklingen, først af forsørgelsesmæssige grunde og senere på baggrund af ønsket om at styrke den personlige relation mellem far og barn. Hvor den sociale relation ikke kan gennemtvinges ved retten, er det muligt for forsørgelsespligten. På baggrund af analysen i del I kan man anskue udviklingen som indeholdende to juridiske traditioner; dels en tradition om, at barnet skal sikres en retlig far, dels en nyere tradition om at sætte barnets interesser i første række. En regel om juridisk abort ville stride mod begge disse traditioner, fordi det netop medfører, at den biologiske far ikke bliver retlig far, og fordi det ville sætte farens personlige frihed over barnets interesser. Desuden er det nærliggende at overveje, om indførslen af juridisk abort vil være i strid med Danmarks folkeretlige forpligtelser efter FN's børnekonvention, særligt artikel 3(1), hvorefter barnets tarv skal komme i første række. Ud fra den juridiske tradition kunne en retsregel dog være betinget af, at hensynet til barnet talte for en juridisk abort, men dette hensyn er ikke muligt at opliste og afveje på forhånd i en retsregel. En afvejningsregel indeholdende "barnets bedste" som retlig standard ville kunne sikre, at reglen kan tilpasses samfundsudviklingen og Danmarks folkeretlige forpligtelser, men vil dog påvirke forudberegneligheden, smh. idealtypen om retspolitikeren som bygmester. I lyset af den juridiske tradition er det dog vanskeligt at argumentere for, at det ikke vil stride mod barnets bedste at give faren adgang til at frasige sig faderskabet. En retspolitik baseret på den juridiske tradition taler derfor imod indførslen af juridisk abort, da det ville stride mod den traditionelle opfattelse af, at de biologiske forhold forpligter faren, når ingen anerkender faderskabet, og at hensynet til barnet skal komme i første række. Idealtypen står som nævnt stærkest, når der ikke er en særlig uenighed om de grundlæggende hensyn. Den juridiske tradition er udfordret af en gruppe borgeres opfattelser af, at farens rettigheder må gå forud for barnets, men opfattelsen i såvel dansk ret og folkeret må anses for overensstemmende, hvilket taler imod indførslen af juridisk abort baseret på den juridiske tradition.

Det er afdækket i del I, at der hersker en stærk moralopfattelse hos lovgiver om, at begge forældre skal tage ansvar og drage omsorg for barnet, og særligt *farens* ansvar har været centralt i retsudviklingen. Med udgangspunkt i idealtypen om retspolitikeren som moralfilosof kan man ikke med den aktuelle moralopfattelse argumentere for juridisk abort. I modsætningen hertil er dog moralopfattelsen, der præger argumenterne for juridisk abort, nemlig at faren bør have fuld autonomi som individ, hvilket hviler på en moralopfattelse af, at farens personlige frihed skal sættes over ansvaret som far. Man kunne vælge at indrette faderskabslovgivningen helt på ny med udgangspunkt i moralopfattelsen af, at individets personlig frihed er afgørende, og at lovgivningen indrettes således, at det afgørende for fastlæggelse af det retlige faderskab er, om manden ønsker det eller ej. Dette åbner dog for yderligere overvejelser om, hvem der i stedet skal tage sig (økonomisk) af barnet; skal juridisk abort udløse en ret til offentlig forsørgelse af barnet, eller må moren forsørge barnet på egen hånd? Hvorvidt man bør indføre en adgang til juridisk abort ud fra retspolitik baseret på opfattelsen af retspolitikeren som moralfilosof afhænger altså af, hvilken moral, man lægger til grund. I den analyserede lovgivning har jeg ikke fundet tegn på en forandret moralopfattelse i retningen af at sætte farens personlige frihed over barnets ret til sine forældre, men man vil kunne argumentere for juridisk abort på baggrund af moralopfattelsen af, at familielovgivningen generelt skal indrettes mhp. at tilgodese den personlig frihed. En lovgivning baseret på moralopfattelsen i diskurserne, der argumenterer for juridisk abort, vil kræve en helt anderledes faderskabs- og familieretslovgivning, man enten ville kunne opbygge som en større lovkodifikation baseret på idealet om retspolitikeren som bygmester, eller indrette ud

fra retspolitikeren som social teknolog, hvor man ændrer de politiske målsætninger med faderskabs- og familielovgivningen til at vægte individets personlige frihed højest.

Henset til, at jeg har afdækket store forskelle i borgernes værdiopfattelser i diskursanalysen, og til, at Gallup- og Epinionundersøgelserne viser en stor uenighed blandt borgerne, må det konkluderes, at såvel indførslen af juridisk abort, som afholdelse herfra, ville tilsidesætte en gruppe borgeres værdier og normer. Retspolitikeren som fortaler for borgernes værdier foreskriver således ikke en bestemt indretning af faderskabslovgivningen, hverken for eller imod juridisk abort.

Endelig kan man forestille sig, at juridisk abort vil medføre en række utilsigtede virkninger, der ikke aktuelt er til stede. Det er således en interessant overvejelse, om flere kvinder ville vælge en abort i tilfælde, hvor manden har frasagt sig faderskabet inden udløbet af 12. svangerskabsuge. Denne virkning blev både nævnt af Schaldemose og Hoffmann, og ville have som konsekvens, at kvinder stilles anderledes i relation til valget om den fysiske abort, hvilket muligvis kan medføre en stigning i antallet af aborter.

Man kunne ligeledes forestille sig, at det ”grå marked” for privat sæddonation ville vokse, hvis kvinder og mænd udnyttede mandens adgang til juridisk abort til at indgå aftaler om privat sæddonation, hvorefter manden frasagde sig faderskabet. Arrangementer om privat sæddonation er allerede velkendte i Danmark og har også været genstand for en del mediebevågenhed. I dag vil privat sæddonation dog kræve, at donoren stoler på, at en anden person anerkender fader- eller medmoderskabet, da han jo som biologisk far kan pålægges det retlige faderskab under en faderskabssag. Denne risiko ville donoren ikke løbe, hvis han kunne få en juridisk abort. Hertil kommer, at der ikke kan stilles samme krav til donor om sædkvalitet eller begrænsning af antal børn/donationer, modsat på det regulerede marked for sæddonation. Dette kan føre til en utilsigtet stigning i antallet af private sæddonationsarrangementer.

Desuden vil mandens adgang til juridisk abort kunne medføre, at flere mødre ville blive enlige forsørgere. Efter gældende ret har en reelt enlig forsørger fx ret til børnetilskud efter børnetilskudslovens¹⁵⁶ § 2, stk. 1, nr. 1. Hvis faderskabet ikke er fastslået, vil moren endvidere have ret til det særlige børnetilskud efter børnetilskudslovens § 4, stk. 3, nr. 1. Alt andet lige ville juridisk abort således få økonomiske konsekvenser for det offentlige, når moren bliver enlig forsørger, og faderskabet ikke fastslås. Desuden kunne det have mere personlige konsekvenser for moren, idet der ved vurderingen af, om hun er reelt enlig efter børnetilskudsloven, vil skulle foretages undersøgelser af kvindens private forhold, primært hendes bopælsforhold og civilstatus, hvilket kan opleves som krænkende for kvinden.

Indførslen af juridisk abort vil således potentielt have en række utilsigtede virkninger, som man skulle opveje betydningen af ift. målet om at sikre farens ret til ikke at være retlig far imod sin vilje.

5.3.3 En sjette opfattelse

Dalberg-Larsen beskriver desuden en sjette opfattelse af retspolitik, hvorefter denne baseres på en analyse af udviklingstendenser i retten og samfundet. Grundtanken er, at det er fornuftigt at udvikle retten i pagt med disse tendenser.

I del I har jeg afdækket en udviklingstendens i lovgivningen, der går i retning af større opmærksomhed på farens rettigheder mhp. at styrke barnets retsstilling ved at sikre den personlige relation til faren. Udviklingen tager altså udgangspunkt i, hvad lovgiver anser for bedst for barnet, og har på den baggrund givet faren flere rettigheder. I den nyeste udvikling er det dog klart, at barnets rettigheder

¹⁵⁶ Lovbekendtgørelse nr. 63 om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag af 21. januar 2019.

som det klare udgangspunkt skal sættes over farens, som det nu udtrykkeligt fremgår af forældreansvarsloven. Ligeledes går udviklingstendensen forsat i retning af, at det i større og større omfang anerkendes, at forældreskab og familier ikke dannes af genetikken, men af personlige relationer. Udviklingen søger altså fortsat af sikre, at barnet har *to* forældre i videst muligt omfang, og dette ville juridisk abort gå imod. Indførsel af juridisk abort ville sætte farens rettigheder over barnets og således ikke passe ind i udviklingstendensen i dansk ret, hvor der sættes fortsat større fokus på barnets rettigheder. Ifølge en retspolitik baseret på udviklingstendenser kan man derfor ikke argumentere for juridisk abort.

5.4 Delkonklusion

Det kan konkluderes, at det er vanskeligt at argumentere for juridisk abort ud fra de anvendte idealtyper. Såvel den juridiske tradition, den foreliggende moralopfattelse og udviklingstendenserne i lovgivningen taler særligt imod juridisk abort. Borgernes værdier er splittet, hvormed der ikke hersker én overskyggende værdiopfattelse i befolkningen, som indførslen af juridisk abort vil kunne baseres på. Indførslen vil kunne realisere målet om, at faren ikke bliver forpligtet imod sin vilje, men det må afvises, at det vil fremme ligestilling, som det ellers er anført i argumentationen for juridisk abort.

6 Konklusion

De centrale hensyn bag faderskabslovgivningen har udviklet sig fra en primær beskyttelse af barnets forsørgelse til styrkelse af de personlige og sociale aspekter af faderskabet. Både i lovgivningen og i diskurserne om juridisk abort har jeg afdækket, at der eksisterer en rettighedstankegang ift. faren, og at faderskab ikke nødvendigvis er et spørgsmål om biologi. Den helt afgørende forskel mellem lovgivningen og diskurserne er dog, at lovgivers opfattelse er, at farens rettigheder skal komme andre end alene faren til gode, nemlig barnet og samfundet. Lovgiver udstrækker altså ikke rettighedstænkningen længere, end hvad der er i overensstemmelse med mere overordnede familieretlige interesser i barnets tarv og opretholdelse af familien som enhed. Diskurserne, der argumenterer for juridisk abort, går en del videre ved at fremstille faderskabet som noget, der udelukkende vedrører farens ret til ligestilling og selvbestemmelse over eget liv.

Lovgivers ideal om at beskytte barnets interesser i første række bliver altså truet af diskursernes ideal om at sikre farens personlige frihed gennem en mere radikal rettighedstænkning ift. manden, hvor spørgsmålet om faderskab bliver separat fra barnets og familiens beskyttelse. Omvendt bakker de diskurser, der argumenterer imod juridisk abort, op om de etablerede hensyn i lovgivningen, hvorefter faderskabet er andet og mere end et spørgsmål om farens rettigheder, og at barnets ret skal sættes først. Diskurserne, der argumenterer for juridisk abort, søger dermed at modarbejde opfattelse af, at faderskabslovgivningen skal sikre, at farens interesser afbalanceres ud fra barnets interesser. I lovgivningen er det tydeligt, at lovgiver har begrænset farens rettigheder som individ med henblik på at sikre barnets underhold og familiens sammenhæng, og at farens individuelle rettigheder bruges til at fremme barnets interesser gennem en personlig relation til faren. Diskurserne, der argumenterer for juridisk abort, modarbejder dette grundlæggende hensyn.

Retspolitiske betragtninger må føre til, at juridisk abort ikke bør indføres, i hvert fald ikke på nuværende tidspunkt. Argumenterne findes særligt i den juridiske tradition, moralopfattelse og udviklingstendenser, ligesom der ikke er en almen gældende værdiopfattelse eller moral blandt borgerne, som kan begrunde indførslen.

6.1 Refleksion

Det er et indbygget problem i socialkonstruktivismen, at jeg som forsker aldrig vil kunne afdække en objektiv sandhed om mit materiale. Som en del af en kultur, både som samfundsborger og som jurist, deler jeg nogle selvfølgeligheder om materialet, jeg arbejder med. Filosofisk kan den udfordring ikke løses. For at sikre brugbarheden og sikkerheden af mine resultater, har jeg søgt at gøre mig bevidst om min forudindtagethed, fremmedgøre mig fra min empiri ved konsekvent anvendelse af metode og teori, samt gøre mine metodiske overvejelser så gennemsigtige for læseren som muligt. Jeg håber og ønsker, at mit speciale vil give læseren en forståelse for diskursernes magt over vores retsopfattelse, og at det giver hende anledning til at reflektere over egne opfattelser af såvel juridisk abort som faderskabet som retsområde.

7 Litteratur

Artikler fra diskursanalyse

- Bom, Mette, and Nanna Kalinka Bjerke. Aldrig har mænd udstillet sig selv mere kællingeagtigt. *Politiken*, Sektion 2, s. 1. 11. januar, 2014
- Borrisholt Steen, Christian. Lagengymnastik er ikke samfundets ansvar. *Kristeligt-Dagblad.dk*, 22. februar, 2016
- Fransson, Jeppe. JURIDISK ABORT: Dansk Kvindesamfund er for langt ude. *Politiken*, Sektion 2 (debat), s. 5. 14. februar, 2016
- Grenov, Stig. Hvor er barnets ret? *Jyllands-Posten*, Sektion 1 (debat), s. 22. 10. februar, 2016
- Hermansen, Anne Sophia. Skal mænd have fri abort? *blogindlæg på B.dk*, 30. januar, 2016
- Ilsøe Astrup, Christina, and Simone Basse. Juridisk abort: Lad os få den seriøse debat. *B.dk*, s. 23. februar 2016
- Kraft, Jesper. Abortens assymetri. *Information*, sektion 1 (kronik), s. 18-19. 21. juli, 2007
- Marstal, Henrik. Kom så med de p-piller til mænd. *Politiken*, sektion 2 (debat), s. 5. 23. februar 2016, 2016
- Nielsen, Majbritt. Giv mænd ret til juridisk abort - det vil være ligestilling. *Berlingske*, Sektion 1 (kronik), s. 38. 27. maj, 2017
- Nord Hansen, Peter. Et folk i frit forfald. *Indre Missions Tidende*, Sektion 1 (leder), s. 5. 19. januar, 2014
- Oguz, Halime. Juridisk abort handler ikke om ligestilling. *B.dk*, 5. juli, 2017
- Omic, Andrea. Studerende: Juridisk abort er formel ansvarsfralæggelse. *Kristeligt-Dagblad.dk*, 19. december, 2016
- Platz, Henrik. Tro & Filosofi: Fri abort til mænd. *Information*, Sektion 1, s. 12. 2000
- S. Larsen, Kristian. Abort. Ansvar for sig selv og hinanden. *Vejle Amts Folkeblad*, sektion 2, s. 6. 11. februar 2014, 2014
- Staun, Susanne. JURIDISK ABORT: Kom ned fra den matriarkalske piedestal, feminister! *Politiken*, Sektion 2 (debat), s. 6. 2014
- Stefani, Caspar. Juridisk abort - en hyldest til ansvarsløsheden. *Berlingske*, Sektion 1 (debat), s. 30. 23. august, 2017
- Syberg, Karen. Juridisk abort? *Information*, sektion 1 (ledende artikel), s. 24. 8. januar 2014, 2014
- Sønderhave Christophersen, Marie Juridisk abort er for vatpikke. *Information*, Sektion 1 (debat), s. 21. 2015
- Thomsen, Frederik. Juridisk abort burde være en rettighed for mænd. *Berlingske*, sektion 1 (debat), s. 31. 31. oktober, 2019

Betænkninger

- Barnets perspektiv : betænkning om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær, tvangsfuldbyrdelse, 2006; 1475.
- Betænkning om børns retsstilling : delbetænkning, 1997; 1350.
- Betænkning om forældremyndighed og samværsret, 1983; 985.
- Betænkning om fælles forældremyndighed, samværsvanskeligheder, børnesagkyndig rådgivning, 1994 1279.
- Betænkning om ændring af reglerne om fastsættelse af faderskab, 1955; 126.

Bøger

- Brinkmann, Svend, and Lene Tanggaard. "Interviewet: Samtalen som forskningsmetode", kapitel 1, s. 29-54 i *Kvalitative metoder : en grundbog*, redigeret af Svend Brinkmann and Lene Tanggaard. 2. udgave. København: Hans Reitzel, 2017.

- Collin, Phill. "Socialkonstruktivisme", kapitel, s. 325-364 i *Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning*, redigeret af Michael Hviid Jacobsen, Kasper Lippert-Rasmussen and Peter Nedergaard. 3. udgave København: Hans Reitzel, 2015.
- Dalberg-Larsen, Jørgen. "Fem omfattelser af retspolitik som retsvidenskabelig aktivitet i historisk og aktuel belysning", kapitel 2, s. 9-41 i *Om retspolitik*, redigeret af Sten Schaumburg-Müller and Jens Evald. København: Jurist- og Økonomforbundet, 2002.
- Dalberg-Larsen, Jørgen, and Bettina Lemann Kristiansen. *Lovene og livet : en retssociologisk grundbog*. 6. udgave. København: Jurist- og Økonomforbundet, 2017.
- Graversen, Jørgen, Strange Beck, Noe Munk, Jørgen Nørgaard, Marianne Højgaard Pedersen, and Peter Vesterdorf. *Familieret*. 2. udgave. København: Juristforbundet, 1989.
- Kronborg, Annette. *Forældremyndighed & menneskelig integritet*. 1. udgave. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2007.
- Lynggaard, Kenneth. "Dokumentanalyse", kapitel, s. 153-167 i *Kvalitative metoder : en grundbog*, redigeret af Svend Brinkmann and Lene Tanggaard. 2. udgave København: Hans Reitzel, 2017.
- Phillips, Louise. "Diskursanalyse", kapitel 14, s. 299-320 i *Kvalitative metoder : en grundbog*, redigeret af Svend Brinkmann and Lene Tanggaard. 2. udgave København: Hans Reitzel, 2017.
- Taksøe-Jensen, Finn. *Person-, familie- og arve og skifteret*. 27. udvidede udgave. København: Gad, 1991.
- Winther Jørgensen, Marianne, and Louise Phillips. *Diskursanalyse som teori og metode*. 1. udgave. Frederiksberg: Samfundslitteratur, 1999.

Rigsdags- og Folketingstidende

- Folketingstidende 1959-60, tillæg A: Forslag til Lov om børns retsstilling, 29. oktober 1959.
- Folketingstidende 1959-60, tillæg B: Betænkning over forslag til lov om børns retsstilling, 7. april 1960.
- Folketingstidende 1959-60, tillæg F: Forhandlinger i Folketinget om forslag til lov om børns retsstilling, 29. oktober 1959.
- Folketingstidende 1984-85, tillæg A: Forslag til lov om ændring af myndighedsloven m.v., 10. oktober 1984.
- Folketingstidende 1984-85, tillæg C: Forslag til lov om ændring af myndighedsloven m.v. som vedtaget, 24. maj 1985.
- Folketingstidende 1984-85, tillæg F: Forhandlinger i Folketinget om forslag til lov om ændring af myndighedsloven m.v., 10. oktober 1984.
- Folketingstidende 1994-95, tillæg A: Forslag til Lov om forældremyndighed og samvær, 22. februar 1995.
- Folketingstidende 2000-01, tillæg A: Forslag til børnelov, 4. oktober 2000.
- Folketingstidende 2000-01, tillæg B: Betænkning over forslag til børnelov, 22. maj 2001.
- Folketingstidende 2000-01, tillæg F: Forhandlinger i Folketinget om forslag til børnelov, 12. oktober 2000.
- Folketingstidende 2006-07, tillæg A: Forslag til Forældreansvarslov, 2006.
- Folketingstidende 2018-19 Forslag til Lov om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love,
- Rigsdagstidende 1934-35, tillæg A: Forslag til Lov om Børn udenfor Ægteskab; Forslag til Lov om Ægtebørn, 1. november 1934.
- Rigsdagstidende 1934-35, tillæg B: Beretning fra Folketingets Udvalg angaaende Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab, m.fl.; Forslag til Lov om Ægtebørn, 22. maj 1935.
- Rigsdagstidende 1934-35, tillæg F: Forhandlinger i Folketinget om Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab, m.fl.; Forslag til Lov om Ægtebørn, 1. november 1934.
- Rigsdagstidende 1936-37, tillæg B: Betænkning over Forslag til Lov om Børn uden for Ægteskab og Forslag til Lov om Ægtebørn, 22. januar 1937.

Spørgeskemaundersøgelser

- Epinion for Danmarks Radio – Undersøgelse om graviditet*, 26. januar 2016.
- TNS Gallup for Berlingske - Gallup om juridisk abort*, 16. december 2013.

Videomateriale

- DR. Ufrivillig far 1:3. Hovedgenre: Dokumentar; Undergenre: Dokumentarserie ; Emne: Samfundsforhold (fakta): Danmarks Radio, DR2, 2016.
- . Ufrivillig far 3:3. Hovedgenre: Dokumentar; Undergenre: Dokumentarserie ; Emne: Samfundsforhold (fakta): Danmarks Radio, DR2, 2016.
- Ørtz Christiansen, Michael. VIDEO Kvindesamfund til danske mænd: Beskyt jer under sex eller tag ansvaret. (2016). Lokaliseret 20. januar 2021. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/video-kvindesamfund-til-danske-maend-beskyt-jer-under-sex-eller-tag-ansvaret>.

Websider

Borgerforslag: Juridisk abort (mænd). FT-01550, 2018, lokaliseret 21. januar, 2021, <https://www.borgerforslag.dk/se-og-stoet-forslag/?Id=FT-01550>.

Den Danske Ordbog. "Vatpik", lokaliseret 9. april, 2021, <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=vatpik>.

Juridisk abort til mænd. Updated 2016, lokaliseret 18. marts, 2021, <https://rettentilliv.dk/info/abort/abortens-temaer/juridisk-abort-til-maend/>.

8 Bilag

I: interviewer

IP: interviewede person

8.1 Bilag 1: Transskriberet interview med Retten til Liv

IP: Kerstin Hoffman, kommunikationssekretær

I	I beskæftiger jer jo primært med aborten til kvinder og hvilken konsekvenser det har. Hvorfor har I valgt også at gå lidt ind i den her debat om juridisk abort til mænd?
IP	Jeg tror egentligt det var fordi jeg ... Anne Sophia Hermansen, er det ikke det, hun hedder? Jeg tror egentlig, det var denne her debat omkring Kvinfo, at der blev angrebet meget hårdt på mænd og deres "søllethed" ifm. juridisk abort, jeg sådan set er meget enig i. Der mangler bare denne her vinkel omkring, hvad er det lige, manden vil have lov til, som kvinden ikke allerede har etableret en fuldstændig ubestridelig ret til i det danske samfund. Og det synes vi ... det vil vi gerne belyse. For vi synes faktisk, at denne debat om juridisk abort til mænd kaster nogle nye aspekter ind i abortsamtalen. Det her med, at den fri abort har gjort rettighedstakten som en del af kærlighedslivet, der kom sådan en kynisme ind i kærlighedslivet, fordi "jeg har bare ret til at afslutte det liv, der er startet, hvis det ikke passer mig". Det bliver på en eller anden måde mere tydeligt og synligt, når det er mænd, der beder om det. Kvinden står jo traditionelt i en lidt sværere position, det er hende, der skal bære barnet, osv. Men i en lidt moderne feministisk vinkel synes jeg faktisk, at det er en måde at offergøre hende på, som ... altså, lad os tale om det her på ligeværdig fod, ikke også? Det er den vinkel, der gjorde, at jeg kastede mig ind. Jeg tror jeg sendte et par læserbreve, og så skrev vi en blog og så blev det til den her artikel. Det er ikke noget, vi går så dybt ind i, men vi synes det er en interessant vinkel ift. kvinder.
I	Ja, og du har allerede været lidt inde på det, hvad forstår I egentlig som kernen af juridisk abort?
IP	Ja, jeg opfatter det som en mands mulighed for på samme måde, faktisk, som en kvinde, at fraskrive sig det juridiske ansvar for barnet tidligt i dets tilblivelse. At hvis man ikke er indforstået med, havde en aftale om, at vi har sex for at få et barn, og det er en mulighed, og det tager vi, så har man ligesom lov til at fraskrive sig det ansvar. På en måde er juridisk abort et misvisende begreb, i virkeligheden er det en ret til bortadoption, tænker jeg lidt, som han egentligt forfægter, og det har man jo kun ret til, hvis der er en, der vil adoptere i den nuværende lovgivning, så vidt jeg er orienteret. Så det er det her med at fraskrive sig det økonomiske ansvar, men selvfølgelig også ethvert andet, følelsesmæssigt ansvar. Altså fraskrivelse af faderskabet.
I	Og vil du ikke fortælle lidt mere om, hvad jeres holdning er til denne her mulighed for mænd?
IP	Det synes vi jo er generelt forkert, fordi at det at blive forældre er en ... en biologisk forbundethed mellem en far, eller en forælder, og et barn, som vi synes, der skal være plads til her i verden. Det er sådan lidt specielt, fordi i virkeligheden går vi jo ikke ind for abort til kvinder, at en kvinde skal forpligte sig til nødvendigvis at være mor. Det vi ønsker er, det er, at hun skal det her ... liv ... altså vi regner det for et fuldt og ligeværdigt menneske, at hun simpelt hen ikke må tage dets liv. Hvad der så sker, når det er født, der vil jeg gerne være med til at skabe et samfund, som sørger for, at alle børn kommer til at være hos forældre, der ønsker dem, at der er ingen børn, der skal være hos forældre, der ikke ønsker dem. Det ønsker jeg egentligt også for fædre. Det er ikke den del, at man ikke magter forældreskabet. Det er mere

	det med, at man fraskriver sig <i>ethvert</i> ansvar for det her barn og ligesom begrundet det med, at det har kvinden ret til. Så jeg tænker faktisk, at ... det, som er forkert ... ved aborten er, hvad skal man sige? Den måde, man ser på barnet på. At det her, det er ikke noget som jeg har villet, det er ikke noget, jeg vil tage ansvar for. Men i en eller anden absolut forstand, så synes jeg ikke, man skal tvinges til at være forældre, hvis man ikke vil. Så må samfundet ... det jeg primært er optaget af er, at man beskytter de her små på bedste vis.
I	Ja?
IP	Ja, jeg kan godt høre, jeg sådan lidt væver i det, altså ... så min modstand mod juridisk abort, det er sådan mere, hvad skal man sige? Kulturel. Jeg synes, det er så sølle af ham, jeg mener, hvis han ikke ville have et barn, så kunne han jo bruge noget prævention, hvorfor er det ikke hans ansvar? Der må man tage ansvar for sit eget liv. I enhver seksuel relation er der en mulighed for at være forældre. Den er man bare nødt til at tage med og tage <i>på sig</i> som forælder. Men der er det, det hurtigt smitter af på, at det synes jeg faktisk også er et vilkår for kvinder.
I	Ja, det er jo lidt interessant, når du lige holder de to ting op mod hinanden. Jeg vil gerne lige høre lidt mere om, du synes, at det er ligestilling, det kommer an på? Altså, hvis der er fri abort, <i>må</i> der så i et ligestillingsperspektiv så være juridisk abort?
IP	Ja, jeg tænker faktisk ... det er også sådan jeg har fulgt debatten ... jeg ved godt der er enkeltsager, hvor nogen er blevet snydt noget så gevaldigt, og det synes jeg selvfølgelig er dybt uetisk adfærd fra de her kvinder, ikke også? Men dybest set er det denne her ligestillingsting ift. den seksuelle relation, at den skal være gratis, altså ... den skal være uden bindende konsekvenser. Og det er den jo ikke for manden, det er den for kvinden. Så jeg tænker, der er en stærk ligestillingsproblematik i den. Og som en modreaktion mod, hvad skal man sige? Feminismens bringe-kvinden-ud-af-offerrollen. Man kan sige, dengang vi fik fri abort, der var det jo kvinder, der var i klemme, havde mange børn i forvejen, ikke kunne få uddannelse. Det var ligesom det her kvindebillede, der var. Det er ikke sådan, feminismen i dag ser på fri abort, men det er som en slags ... kvinden har ret til at bestemme selv over sin egen krop og sit eget liv. Hvorfor har manden ikke det, altså? Så jeg opfatter det meget som en modreaktion mod denne her feminismens bære-kvinden-ud-af-offerrollen. (<i>afbrudt pga. fly ...</i>) Det er som modreaktion på det, at jeg ser den juridiske abort lanceret.
I	Og er du enig i det, du oplever dér?
IP	Ja, altså, jeg synes på en måde, de har en pointe. Altså, helt sikkert, det synes jeg faktisk. Jeg synes, der er en logik i det – jeg synes den er dybt problematisk – men jeg synes faktisk, der er en logik i det, som ... lad os nu sige, i et ”rettighedssamfund” og i en ”rettighedstænkning”, hvor barnet ikke tæller, hvor vi har besluttet som samfund, at det barn vil vi ikke beskytte, der virker det på en eller anden måde rimeligt. Det er et fair argument. Jeg synes, det på en eller anden måde, det holder. Jeg synes jo, der er en hel masse, som den her tankegang glemmer, for jeg synes jo ikke, at manden og kvinden er helt ligestillet. Kvinden bærer jo netop barnet i ni måneder og bliver knyttet til det, nærmest uanset om hun ønsker det eller ej.
I	Ja. Jeg kan godt mærke på dig, det er lidt en problematisk logik, ikke? Men hvis nu ... nu sagde du lige, at hvis man tager barnet ud af ligningen, så er det egentligt ikke problematisk. Men når kvinden føder barnet, så er der jo rent faktisk et barn. I dét lys, hvad mener I så om juridisk abort? Altså i det perspektiv?
IP	Det er der, hvor vi egentlig ikke som Retten til Liv ... vores kamp imod abort er ikke en kamp for forældreskab, det er en menneskerettighedskamp for det her menneskes ligeværdige plads i samfundet. Så derfor, så er det pludselig en helt anderledes sociologisk debat,

	der handler om 117 andre ting. Hvor jeg faktisk i de samtaler, jeg har med folk, hvor jeg snakker om fri abort, argumenterer for, at jeg lige præcis synes, at den kvinde, der ikke ønsker moderskabet, skal have lov til det. Hun skal have lov til at slippe for moderskabet, hvis hun vil bære det her barn i stedet for at slå det ihjel, ikke også? Og det tænker jeg jo i virkeligheden, at så må man i samme ligestillingsnavn give manden samme mulighed. Men ... hvis jeg så tager Retten-Til-Liv-hatten af, og tager min almindelige jeg-er-medborger-i-det-her-samfund, så har jeg jo en hel masse holdninger til det. Men jeg ved ikke, hvor interessante de er i din sammenhæng?
I	Jeg vil da meget gerne høre det.
IP	Jeg synes jo det, for et hvert barn ville det være bedst at være hos sin mor og sin far, i hvert fald kende forældre, have den her relation som mor og far. Jeg synes det er dybt problematisk, når en kvinde, som i nogle af de her eksempler, nægter en mand at have nogen tilknytning til det barn, han faktisk også betaler for, ikke så meget pga. pengene, men fordi, at en relation mellem forældre og børn bare er så stærk. Der er vi nødt til at være kreative ift. kernefamilieprojektet, hvis det ikke fungerer som forældre. Men altså, der er bare noget så voldsomt stærkt i den biologiske relation, som jeg tænker, vi må være enormt kreative for at beskytte om og værne om. Og så tænker jeg jo også, det er virkelig de færreste mænd, der, når de ser det barn, de er blevet far til, bare kan fornægte det. Men jeg synes, at ift. aborten, der er det vigtigste, det er simpelthen, at man giver barnet chancen, og hvis de forældre så ikke vil bære den opgave, så synes jeg, at vi skal gøre en masse for at finde nogle andre til det. Men sådan privat, der synes jeg, at det er vigtigt med biologien også, det er vigtigt at kende sine rødder og have en kontakt til dem på det niveau, det kan lade sig gøre. Og jeg synes jo også, at man som den, der har påtaget sig faderskabet har et økonomisk ansvar. Der er jeg ikke engang sikker på, jeg synes det, der skal gives i dag, er godt nok, altså. Der tænker jeg også, at det med at være gravid, og føde et barn, og ... være lidt sat tilbage på arbejdsmarked, altså hun optjener jo ikke nær så meget pension i de her babyår, hvis vi nu fx forestiller os et par, der får et barn sammen, men hvor han bare betaler til det og har sit eget job, hvor de ikke er ... altså, der tænker jeg, at der er kvinden ikke ligestillet i den relation. Det er ligesom et hul i CV'et at sætte børn i verden, det synes jeg er dybt uretfærdigt.
I	Så det, jeg lidt hører dig sige er, at I egentligt kunne gå ind for en eller anden ”juridisk abort” til <i>kvinder</i> ?
IP	Øhm, altså, jeg ville ikke kalde det abort, men en mulighed for at bortadoptere. Ja, det er rigtigt. Egentlig til begge forældre. Jeg synes jo, at, det er kun aktuelt for kvinder, for det er dem, der risikerer at tage barnets liv. Det er bestemt en løsning, vi må spille ind, fordi, vi synes jo ikke, at i denne her forpligtelse, hvis vi forestiller os det ønskesamfund, vi gerne vil have, hvor man tager ansvar for alle sine medborgere, også de små her, der kan man ikke forlange, at en kvinde nødvendigvis skal blive mor, fordi hun bevarer dets liv. Man kan godt forpligte sig til at bevare dets liv som medborger uden at være forpligtet til opgaven som mor.
I	Og det har jeg noteret som Retten til Livs holdning, du var lidt inde på det i starten også?
IP	Jahr, altså, jeg tror ikke, det er noget, vi sådan har ... men det er sådan, vi argumenterer, når vi argumenterer ud fra, hvad skal man sige? Menneskerettighedsløsning, ikke også? Så er det en mulighed, som bestemt vil kunne være i spil, ift. det ikke er moderskabet, men simpelthen barnets liv, det handler om.

I	Hvis nu, vi skulle forestille os, hypotetisk set, at Folketinget skal vedtage en lov, hvor de giver mænd adgang til at fraskrive sig ansvaret gennem juridisk abort, hvad ville så være vigtigt for jer, at loven indeholdt? Det behøver ikke være en konkret bestemmelse, men måske bare bredere betragtninger om, hvilke krav I ville stille til lovgivningen?
IP	Hvis han kunne fraskrive sig retten ... åhr, det er jeg ikke sikker på, jeg kan give noget bud på. Jeg tror, det er for langt ude i min tankegang ift. vi gerne vil have den fri abort væk. Jeg kan slet ikke ligesom forestille mig, at ... at jeg kunne finde på noget. Men du tænker på som en parallel til, hvis man skulle give kvinder ret til at fraskrive sit ansvar?
I	Jeg tænker på det, som hvis man skulle lade alt andet lovgivning ligge, og indføre denne her mulighed kun for mænd. Om der så er et eller andet, hvor I mener, at I kunne acceptere det, hvis ...
IP	Altså, jeg vil sige, at det kunne fungere, hvis det fungerede som en bortadoption. Hvis der var en anden, der ville tage dette ansvar sammen med hende. Altså, hun skal ikke klare denne her opgave alene. Så ... det var da muligt, at hvis han kunne finde en god ven, der siger ... "vil du tage den her". Jeg har selv en oldefar som øh, ej det er lidt noget andet (<i>der grines</i>) ... han havde gjort min oldemor gravid og så ... eller tipoldemor er det måske, men han fik i hvert fald sin gode ven til at gifte sig med hende, og de fik det her barn, og hun havde ham i lang tid, men så fik de en masse børn efter og du ved ... det var en situation, der blev brugt før i tiden, da det var svært at klare sig alene, ikke også? Jeg tænker, at som en slags bortadoption kunne jeg godt forestille mig, at der ville blive taget et hensyn til. Men det er ikke noget, jeg har tænkt ret meget over, jeg tror heller ikke, det er noget, du kan tilskrive, at Retten til Liv har tænkt ret meget over.
I	Du er jo nu lidt inde på, at der er nogle praktiske løsninger på det her. Det jeg hører dig sige er, at det afgørende ikke er det biologiske, men det afgørende er, at der er nogen, der tager sig af det her barn, og ikke nødvendigvis den biologiske far?
IP	Ja.
I	Så har jeg faktisk kun tilbage at spørge dig om, der er et eller andet, du ønsker at tilføje, som jeg ikke allerede har spurgt dig om?
IP	Jeg synes jo virkelig, at ... altså, det som er kernen i det, synes jeg jo rigtig meget er ansvaret, man ligesom skubber fra sig, og det vil jeg gerne have tilbage i debatten. Og det kan godt lyde som noget af det, som vi snakkede om nu med juridisk abort til kvinder, at hvis hun ikke, altså der tænker jeg, det er i situationer, hvor det er unaturligt for hende at tage ansvar, fx hvis nu hun ikke har været frivillig i den seksuelle relation, der var årsag til barnet. Hvor jeg ville synes, at det her ansvar for kærlighedslivet altid også må være et ansvar for det barn, der kommer, og et ansvar for at give det videre ud i verden, og at denne her mulighed for at lade nogle andre tage opgaven, at det er ... det er en forældreopgave, men i særlige situationer er det er ikke det, der skal gøre, at løsningen så er bedre at tage barnets liv. Så må løsningen være, at så finder vi nogle andre. Så jeg går helt klart ind for, jeg tror også man kan sige, at det er Retten til Livs opgave, at opgaven er forældrenes primært, så den anden mulighed en ... altså er ude i de ekstremer, hvor man altid ... vi bliver jo ofte spurgt "hvad med voldtægt?", "hvad hvis hun i virkeligheden ikke ønskede det?", voldtægt kan jo have mange grader. Det tror jeg måske nok ikke kom helt frem i det, vi snakkede om.

8.2 Bilag 2: Mail fra respondent fra Retten til Liv

Efter jeg havde sendt det transskriberede interview til godkendelse, svarerede IP:

”Kære Mette!

Det var hyggeligt at tale med dig, men puha – en noget rodet samtale, når man læser den transskriberet. Kan du få noget fornuftigt ud af det? Jeg var nok lidt uforberedt på den vinkel interviewet havde, så det blev lidt vævende ind imellem. Det har dog sat mange tanker i gang, så tak for det!

Jeg har herunder skrevet lidt klargørende kommentarer, som jeg tænker er nødvendige at få med, hvis interviewet skal bruges.

Vedr: Juridisk abort til mænd

For Retten til Liv handler hele abort og forældrespørgsmålet om, at sikre det ufødte menneske respekt og en ligeværdig plads i samfundet.

Retten til Livs modstand mod abort er ikke et krav om moderskab/faderskab, men et krav om at beskytte det ufødte medmenneskes liv på linje med det fødte menneske (en menneskerettighedsvinkel).

I dag kan kvinden løfte forældreopgaven af sig ved abort. Juridisk abort til mænd er et ønske om at opnå samme mulighed for at sige nej til forældreopgaven, og den mulighed tænker jeg, at der er en stærk logik bag.

Det vi i Retten til Liv primært ønsker at belyse med afdækningen af denne logiske sammenhæng er, at de krav, vi som samfund lige nu stiller til manden, bør vi også stille til kvinden - at tage ansvar for egne handlinger og det barn, der kommer ud af det - i alt fald indtil andre kan overtage ansvaret.

Retten til Liv har ikke nogen interesse i at indføre 'juridisk abort til mænd' i den danske lovgivning. Vores ønske er, at fjerne abortmuligheden og bevare og gerne optimere den bortadoptionsmulighed, der praktiseres i dag.

Men på spørgsmålet om, hvad der vil være vigtigt ved en lovgivning, der med opretholdelsen af den fri abort, ville indføre juridisk abort til mænd, vil mit svar være, at det, der betyder mest er, at kvinden ikke sættes i en situation, hvor hun presses yderligere til abort.

Juridisk abort til mænd kunne godt tænkes at lette presset for den kvinde, der er blevet gravid med en mand, hun ikke ønsker at dele forældreskabet med. Modsat kan man også forestille sig, at mandens udtrædelse af forældreskabet efterlader den gravide kvinde endnu mere alene og sårbar, end hun allerede er.

Rent praktisk har jeg ikke det gode bud på en sådan lovgivning.

Bedste hilsner – og god arbejdslyst med specialet!”

8.3 Bilag 3: Transskriberet interview med Mødrehjælpen

IP: Trine Schaldemose, vicedirektør

I	Jeg har jo skrevet til jer, fordi Mødrehjælpen, I hjælper selvfølgelig mødrene, men jeg har også bemærket, at I især også gør jer bemærket ift. hvad I kan gøre for fædrene. Og derfor så tænkte jeg, det var meget aktuelt at høre hvad jeres standpunkt var ift. juridisk abort, som nogle jo mener, at fædre burde få en mulighed for. Så jeg vil egentlig gerne starte med at spørge, om du ikke vil starte med at beskrive, hvad forstår I egentlig ... hvad indebærer en juridisk abort?
IP	I virkeligheden, så tror jeg, juridisk abort er ikke noget, vi i virkeligheden forholder os særlig meget til og har en prædefineret ... som vi har til utrolig mange andre politikområder ... sådan en nødvendigvis afgrænset og endelig defineret holdning til. Vi rådgiver, som du selv siger, faktisk jo både mødre og fædre, og det gør vi både i vores generelle rådgivning, hvor vi jo også har de her samtaler ved tvivl om abort, og hvor vi jo har både den kommende mor og den kommende far med, og det kan både være før og efter en abort. Og der beskæftiger vi os jo selvfølgelig rigtig, rigtig meget med dem ... vi har rigtig mange fædre med i en lang række andre mere specialiserede indsatser. Men faktisk i vores generelle rådgivning er det lige nu 12 % fædre. I andre af vores indsatser har vi 50-60 % fædre med, så der er meget stor variation alt efter hvad indholdet er. Når vi rådgiver og behandler i øvrigt, så tager vi <i>altid</i> afsæt i barnet, altså i barnets tarv og barnets bedste. Og vi tager altid afsæt i at forsøge at nedtrappe, kan du sige, konflikter, eventuelle eller potentielle konflikter mellem forældre med henblik på barnet, og barnets trivsel, og hvad der er bedst ud fra barnets perspektiv. Det er selvfølgelig lidt anderledes, kan du sige, når du er inde ift. abort, og så er det alligevel ikke. Fordi det handler jo grundlæggende om at blive født som et barn, som nogen kan tage vare på. Og det er jo også det afsæt, vi har i vores samtaler ved tvivl om abort. Når vi snakker juridisk abort, som jo bliver diskuteret <i>on and off</i> rigtig meget i Danmark, og som der jo også er stillet borgerforslag om tidligere, som jeg også tænker, du beskæftiger dig med, så er vores afsæt her jo også barnets tarv. Og derfor er der jo en, kan du sige, en masse nuancer og etiske problemstillinger i det her. Vi er ret optaget af, når vi snakker rettigheder, fx også når vi er inde på hele familieretsområdet, at det ikke er forældrenes rettigheder, der kommer i fokus, men barnets rettigheder, der kommer i fokus. Og derfor er det naturlige afsæt for os, når vi snakker juridisk abort også at sige, jamen, det handler om det kommende barn, og barnets ret til at kende sine forældre. Og det vil i virkeligheden være det første afsæt for os, det vil være barnets ret til at kende sit ophav og begge sine forældre. Og det er der jo en masse etiske udfordringer i og problemstillinger forbundet med, og det er der jo også, når vi er inde og snakke sæddonation, altså anonym sæddonation, hele det område, hele fertilitetsbehandling osv., ikke? Hvor det jo ikke er sådan, at vi siger, at vi ikke synes, at man skal have ret til og mulighed for at få hjælp til at få børn. Så et udgangspunkt for os vil være barnets behov for og ret til at kende begge forældre, og derfor i udgangspunktet egentligt at sige, jamen, at der i hvert fald er etiske udfordringer forbundet med en juridisk abort, som vi er bekymrede for ift. barnet. Og der er den forskel, kan du sige, på en juridisk abort og en fysisk abort, at ved den fysiske abort, der er konsekvensen jo, at der <i>ikke</i> kommer et barn ud af det, ved den juridiske abort, der vil der <i>være</i> et barn efterfølgende, som vil kunne have et behov for at kende sine forældre, ikke? Og det er ligesom en forskel. Forskellen vil jo også være her, ift. når vi snakker fertilitetsbehandling og anonym sæddonation og sådan noget, at moren vil kende faren. Altså, moren vil vide her,

	hvem faren er. Og det gør også en forskel i relationen mellem den mor, der så har valgt at få et barn, uden at en far vil være med til det.
I	Du har taget forskud på mange af mine spørgsmål til dig, det er jo rigtig dejligt. Du kom lige kort omkring, at der er nogen etiske dilemmaer, når man snakker om rettigheder. Vil du ikke uddybe lidt, hvad er det for nogle etiske dilemmaer ift. barnet, du mener der er på spil ved den juridiske abort?
IP	Jamen, først og fremmest det dilemma, der ligger i, at barnet kan have et behov for at kende sine forældre og sit ophav. Altså, barnets ret til at kende sine forældre. Ligesom barnet i andre lovkomplekser har ret til at se sine forældre, når vi snakker familieret fx, hvor vi også har stillet barnets ret over forældrenes ret. Så det er barnets ret til trivsel, der ligger først, og barnets ret til sine forældre. Og det samme her, og det er dér, forskellen til den fysiske abort bliver afgørende, fordi der ligesom er et barn, som kan have en lyst og behov for at kende sine forældre. Så den påvirkning, det vil kunne have fremadrettet på et barn, at vide, at der er en far derude, som har sagt mig fra, altså som har valgt ikke at ville have mig i sit liv eller være en del af mit liv. Tankerne omkring "handler det bare om økonomi?", altså handler det om, at han bare ikke gad betale et børnebidrag. Altså, økonomi fylder jo i virkelighed meget i det her, det fylder også meget i borgerforslaget ikke, hvis du kigger på det. Så er det faktisk økonomien, der bliver et afsæt for det, ikke? Også mere en ... altså der fylder barnets ret ikke særlig meget, man kan sige ... der er nogle helt forståelige ... altså vi forstår jo udmærket godt de situationer, hvor der kan være kvinder, der har snydt nogle mænd til at blive gravid, ikke? Altså, fordi de har ønsket et barn, og så har de mødt en mand. Altså, man føler sig snydt ind i et faderskab, man har lyst til at frasiage sig, ikke? Og der har vi jo fuld forståelse for både følelsen af at blive snydt ind i det, som kan være fuldstændig reel jo her, og problematisk, og fuldstændig – apropos det etiske – moralsk forkert, en moralsk forkert handling af den kvinde, der så har gjort det. Og det er jo her, det bliver rigtig kompliceret, ikke? Fordi den moralsk forkerte, altså i den situation, ikke? Den moralsk forkerte handling, en kvinde så har begået ved at snyde en mand til et evt. faderskab, vægter den højere end barnets ret til at kende sin far? Og vægter den højere, end ... og hvor vægter farens ret eller potentielt kommende fars ret til at frasiage sig et faderskab helt tidligt i en graviditet, højere end barnets ret til at kende sin far, ikke? Der er ligesom de her tre parter, som alle sammen har nogle rettigheder i det her, og hvor vores udgangspunkt, som sagt, vil være, at det er barnets ret, der vægter højest. Og det er uagtet, som sagt, at der vil være alle mulige situationer, og sådan er livet jo, altså kompliceret og besværligt og konfliktfyldt, og med en masse dilemmaer, som skal løses. Og her er et dilemma, at ja, man kan være snydt ind i et potentielt faderskab med en kvinde, man ikke har lyst til et barn med i en situation, hvor man slet ikke har lyst til et barn, og jo også i en situation, hvor en kvinde måske slet ikke ønsker at man er en del af barnets liv, altså andet end måske at betale nogle penge til det, ikke?
I	Men hvis vi nu forestiller os den situation, at en far er blevet biologisk far og også er den retlige far, der kan han jo egentlig, hvis han vil, bare lade være at ses med barnet. Så hvad er problemet så i, at han får en retlig mulighed for det?
IP	Hvis han får en retlig mulighed for at frasiage sig barnet, så fratager det også barnet nogle muligheder ift. at kontakte sin far efterfølgende. Det fratager også ... moren i virkeligheden jo muligheden for at fortælle sit barn om faren. Og det ... og det vil give et barn et liv og en start på et liv, hvor man føler sig fravalgt. Altså, hvor man er blevet fravalgt. Og det har ikke noget med jura og lovgivning at gøre, men det har noget med følelser og trivsel at gøre, kan du sige, ikke? Og selvværd. Og det er i virkeligheden også noget, som er et vigtigt parameter her og et afgørende parameter. Udfordringen rigtig tit ved lovgivning er jo, at vi prøver at

	lovgive om følelser, og det er rigtig svært. Altså, på familieretsområdet, som jeg beskæftiger mig vældig, vældig meget med, har hele den nye familieretslovgivning, som jeg har været vældig blandet ind i, ikke? Altså, når vi snakker der, så handler det jo om følelser, og vi prøver at lave nogle lovgivningsmæssige rammer, som kan hjælpe os med at håndtere følelser i opbrud og i konflikt og sorg og alle de her ting. Og det er i virkeligheden mange af de samme følelser, der er på spil her. Der er konflikt, der er sorg, der er frustration, der er vrede, på begge sider i den situation, hvor man ville kunne ønske at vælge en juridisk abort. Man kan føle sig forrådt, alt muligt, ikke? Ift. den kvinde, der er blevet gravid. Der er ... kan jo tilsvarende være følelser fra en kvinde, der har troet, at man gerne ville have et barn, altså en situation, hvor det ikke har været bevidst snyd, ikke? Som jo også er sorg og frustration og alle mulige ting, og alt det her (<i>kat hopper op på bordet</i>) – sikke en sød kat – (<i>der grines</i>) er med til at optrappe nogle konflikter, ikke? Og derfor forsøger vi at lave et lovgivningskompleks, eller ønsker nogen her også at lave et lovkompleks, der hjælper os med at håndtere følelser. Og det er svært. Altså, det er jo det samme, vi gør på abortområdet, ikke? Altså det fysiske abortområde, og det er lige så svært, og der er lige så mange diskussioner, hvor i virkeligheden, retten til fri abort, også i Danmark, til dels er under pres nu, ikke? Ligesom den er i resten af Europa, ikke? Men jo også på en anden måde er op til diskussion, ikke?
I	(<i>kat hopper op på bordet</i>) Den vil lige have lidt opmærksomhed, det beklager jeg. (<i>der grines</i>)
IP	Det er fint. Altså, ved du hvad, jeg arbejder et sted, jeg er vant til der kravler børn og alt muligt rundt.
I	Det kan også føles sådan nogle gange.
IP	Det har jeg stor forståelse for.
I	Så vil jeg bare lige høre som noget af det sidste, at hvis nu vi forestillede os en situation, hvor juridisk abort blev en realitet i Danmark, hvilke krav ville I så stille til en sådan lovgivning eller mulighed?
IP	Helt klart stille nogle krav til, hvordan vi bedst kan hjælpe de børn, der så måske alligevel vil komme ud af det her. Juridisk abort ville også kunne gøre, det ville jo være noget af det interessante at se faktisk, hvad det ville gøre ift. ... om det vil bevirke, om der er nogle kvinder, der rent faktisk ville vælge en abort i stedet for. Altså det er jo noget af det, der ville være interessant, og hvor man selvfølgelig også kan kigge til Sverige og nogle af de erfaringer. Det ville ikke være et krav, det ville bare være interessant at se, hvad det ville gøre, ikke? Ved det samlede aborttal. Så ville vi helt klart stille nogle krav omkring nogle hensyn til det barn, der kom ud af det. Altså, hvis der ... når der kom et barn ud af det. Helt klart ift. vil det betyde fx, at en mor ikke måtte fortælle barnet, hvem faren var. Altså det var noget, man fx i en sådan lovgivning godt ville kunne skulle forholde sig til. Altså, medfører en juridisk abort, at moren er forhindret i at fortælle barnet om, hvem faren er, eller gør det ikke. Fordi man kunne godt have en situation, hvor barnet stadigvæk kunne få at vide, hvem faren var, stadigvæk ville have mulighed for, når det blev 18 – et eller andet – at man kunne stille sådan nogle, der beskyttede faren også, eller den far, der så har frasagt sig faderskabet, nogle rettigheder, ikke? At når man var fyldt 18 har mulighed for at tage kontakt alligevel. Fordi så vil du være ude over det økonomiske. Altså, det er jo i det perspektiv, ikke? At sige, hvis det langt hen ad vejen handler også om økonomi, og at man ønsker at frasi sig et ansvar for barnet både ift. at se barnet, men også ift. at betale til barnet og være en del af opvæksten på den måde. Når det så ligesom er slut, fordi barnet er fyldt 18 ... har barnet så en mulighed for at tage kontakt – eller den unge – så en mulighed for at tage kontakt, hvis man ønsker det. Og derfor bliver det jo

	vigtigt at se på, har moren så mulighed for at fortælle, måske så først når man bliver 18, hvem faren er eller ej. Sådan nogle ting vil man skulle ind og overveje for at sætte barnet i centrum af det her. Og det er under forudsætning af, selvfølgelig, at der trods en juridisk abort bliver født et barn. Efter egen regning tænker jeg man måske også skulle overveje at kalde det noget andet end juridisk abort, ikke?
I	Og hvorfor er det, du bemærker, at det kunne blive kaldt noget andet?
IP	Fordi, at abort jo konkret er noget andet, altså det betyder jo et andet indgreb, hvor et barn ikke bliver til noget. Og her kommer der jo, ligesom, altså potentielt i hvert fald, et barn ud af det alligevel, ikke? Og kernen i det er jo, at man ønsker at frasige sig et faderskab. Og det ønsker man at frasige sig muligheden for tidlig i en graviditet, så man også frasiger sig, at der kan godtgøres nogen krav mod en. Og det er jo det, det handler om. Så i stedet for at gå ind og kalde det en abort, som jo også kan være ret voldsomt for et barn at få et vide, at "i din biologiske fars bevidsthed, der eksisterer du ikke", altså faktisk så meget, at det kaldes abort, ikke? At du ligesom er blevet fjernet på den måde. Det er også ret voldsomt for et barn. Og børn begynder jo altså at spørge til deres ophav. Så uagtet, du laver nogle rammer og nogle regler, hvor du siger at moren godt må fortælle, hvem faren er, og at man har mulighed for at opsøge faren, når man er 18, osv. så begynder børnene jo altså at spørge til det, når de går ... altså er små. Så derfor så er det vigtigt at have nogle klare rammer for, hvad man må fortælle et barn, hvis far har frasagt sig faderskabet.
I	Jamen, så vi er faktisk kommet rigtig godt igennem de spørgsmål, jeg havde forberedt. Det eneste er bare lige om der ... hvis der er noget, du føler, jeg ikke har fået spurgt ind til. eller du allerede selv har været inde over, som du lige vil gøre en bemærkning om?
IP	Nej, jeg tror jeg har sagt det centrale, det der med, at vi også her prøver at lovgive ift. følelser, og at det er jo noget økonomi, der i virkeligheden er i centrum langt hen ad vejen. At det i en situation, hvor der er tre individer i virkeligheden, der har nogle rettigheder, der er der bare rigtig mange etiske dilemmaer, og der må barnet bare vinde over de voksne.